

Druhá fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem na Těšínsku v listopadu 1938 (výběr dokumentů)

Mečislav Borák

Časopis Slezského zemského muzea, Série B, 49/2000, s. 51-94.

Po přijetí polské nóty ze 30. září 1938 československou vládou byla Polsku odstoupena značná část Těšínska - dva politické okresy Fryštát a Český Těšín. Ultimátum požadovalo, aby československé správní orgány „vyklidily“ toto území během 10 dnů ve lhůtě, počínající polednem 1. října. I když polská strana činila nátlak na zkrácení této lhůty, vojenští zástupci obou zemí se nakonec dohodli na harmonogramu evakuace. Podle něj obsadilo polské vojsko Český Těšín a okolí během 2. října, ostatní části okresů, rozdělené do 6 předávacích úseků, ve dnech 4. až 11. října. V poledne 11. října 1938 bylo tedy veškeré území požadované nótou předáno Polsku. Generál Hrabčík, pověřený Hlavním štábem československé armády vyjednáváním s Poláky a provedením evakuace, splnil svůj úkol a následujícího dne se vrátil do Prahy.¹ Jeho mise na Těšínsku tím ale nekončila, neboť dále probíhala evakuace státního i soukromého majetku z obsazeného území, nastal hromadný přesun českých obyvatel do vnitrozemí republiky a došlo též k četným úpravám nové státní hranice mezi ČSR a Polskem na Těšínsku.

Náš příspěvek se týká delimitace této hranice ve smyslu další polské nóty z 1. listopadu 1938. Obě strany se snažily původně dohodnutou a polským vojskem obsazenou hranici přesáhnout ve svůj prospěch, zvláště z důvodů hospodářských (získání dolů a uhelných polí, lesů s těžbou dřeva, vodních zdrojů aj.) nebo strategických (získání cest, železnic, vodních toků a pozemků usnadňujících obranyschopnost nové hraniční linie). Argumentace českou národností naprosté většiny obyvatel nových pohraničních obcí musela v těchto souvislostech mnohdy ustoupit do pozadí, i když česká strana na ni v jednáních kladla soustavný důraz. Nejvíce sporů bylo svedeno o Důl Ludvík v Radvanicích a o části obce Šenov, ale neklid zavládl i v mnoha dalších obcích po obou stranách nové hranice. Složitá jednání byla ukončena až 23. listopadu podpisem

---

¹O tomto období pojednává materiálová studie Borák, M.: *Zábor Těšínska v říjnu 1938 a první fáze delimitace hranic mezi Československem a Polskem (výběr dokumentů)*. Časopis Slezského zemského muzea, Série B, 46, 1997, s. 206-248. Tam je i přehled literatury k tématu. Na tuto studii dnes chronologicky navazujeme. Obě práce vznikly v souvislosti s řešením výzkumného projektu Grantové agentury ČR č. 409/97/1384 „ČSR a Polsko 1938-1939“.

delimitačního protokolu pro oblast Těšínska. Spor o beskydskou obec Morávku, jejíž značná část byla nyní přičleněna k Polsku, však dále pokračoval.

Náš výběr dokumentů se soustřeďuje především na průběh delimitace hranic a všímá si jen těch společenských a politických událostí, jež byly s delimitací bezprostředně spojeny. Je tedy jen úzkým vhladem do tehdejší mimořádně složité a emotivně vypjaté situace, jež se v zabraném území a v přilehlém českém pohraničí vytvořila. Vyšli jsme při tom z odrazu této situace ve zprávách a hlášeníh četnických, policejních, vojenských a správních orgánů, jak se dochovaly ve fondech Vojenského historického archivu v Praze,² Zemského archivu v Opavě,³ Moravského zemského archivu v Brně⁴ a Státního okresního archivu ve Frýdku-Místku.⁵

Jednání s Poláky o odstoupení československého území i praktickou realizaci tohoto úkolu řídil už od 1. října 1938 divizní generál František Hrabčík, jemuž Hlavní štáb československé armády několikrát obnovil příslušné pověření. V práci mu pomáhal pplk. gšt. Vladimír Šincl, na řízení evakuace si od 3. října vyžádal přidělení brigádního generála Josefa Brauna. Po splnění úkolu odjel generál Hrabčík spolu s pplk. Šinclem do Prahy a při dalších jednáníh v Místku jej měl zastupovat generál Braun, jemuž přidělil na pomoc plk. gšt. Jiřího Bergra.⁶ Tyto 4 osoby tvořily základ vojenské části tzv. Mise divizního generála Hrabčíka, jež působila až do konce druhé republiky, do poloviny března 1939.⁷ Sídlem Hrabčíkovy mise byl Národní dům v Místku. Vchod střežila vojenská hlídka, před domem parkovala vojenská vozidla s bílými a československými praporky. Levá polovina přízemí byla vyhrazena kancelářím Hrabčíkovy mise, v pravé byl konferenční sál a kancelář evakuační Braunovy komise, za níž byla strážnice a telefonní a telegrafní ústředna s „Hughesovým aparátem“.⁸

²Vojenský historický archiv Praha (dále jen VHA), fond Ministerstvo národní obrany - Hlavní štáb 1919-1939 (dále jen MNO-HŠ), 1. a 3. oddělení.

³Zemský archiv Opava (dále jen ZAO), fond Policejní ředitelství Moravská Ostrava 1918-1939 (dále jen PŘMO), prezidiální spisy, fond Evakuační komise Místek 1938-1939 (dále jen EKM), fond Mise generála Hrabčíka Místek (1920) 1938 (dále jen MGH).

⁴Moravský zemský archiv Brno (dále jen MZA), fond Zemský úřad Brno (dále jen ZÚB) - prezidiální registratura.

⁵Státní okresní archiv Frýdek-Místek (dále jen StOA FM), fond Okresní úřad Frýdek (dále jen OÚF), prezidiální spisy 1901-1942.

⁶VHA, f. MNO-HŠ, 3. od., Dodatky I, k. 24, i.č. 5356, souhrnná zpráva o činnosti mise div. gen. Hrabčíka v době od 1. do 11. října 1938; Borák, M.: *Zábor...*, c.d., s. 236-237.

⁷O generálu Hrabčíkovi blíže viz Podolský, K.: *Divizní generál František Hrabčík*. Acta Universitatis Palackinae Olomucensis - Sborník prací historických, 26, 1994, s. 83-92.

⁸Vynález Američana Davida Edwarda Hughese z roku 1855, v podstatě dálnopis, tisknoucí telegrafovaný text v podobě písmen, číslic a značek na pásku v přijímací i vysílací stanici. V polovině října 1938 tvořilo osazenstvo „Hughesovy stanice“ v Národním domě 10 osob, jimž velel por. tel. v zál. Václav Malý - 3 „hughesisté“ (svob. Vilém Coufal, voj. Rudolf Sojka, voj. Jan Vančík), 3 „stavěči“ (voj. Jaroslav Cáhlik, voj. Jan

Generál Braun řídil evakuaci civilních úřadů, podniků i obyvatel ze zabraného území Těšínska. I když měl na starosti i Německem obsazené Ostravsko, Opavsko a Novojičínsko, dokázal své úkoly zvládnout a zachránil pro republiku značné hmotné hodnoty.⁹ Po odjezdu generála Hrabčíka do Prahy v půlce října 1938 došlo k přerozdělení funkcí a služeb v místecké části jeho mise. Velel jí generál Braun, který odpovídal za styk s Polskem a měl výhradní právo disponovat s finančními prostředky. Jeho zástupce plk. gšt. Berger řídil činnost odborných komisí a jejich styk s Polskem, odpovídal za zásadní záležitosti hospodářského, dopravního a průmyslového charakteru. Okresní hejtman v Místku rada Karel Cidlík měl na starosti řízení evakuace, péči o uprchlíky a styk s civilními úřady. Major Pergler odpovídal za organizaci interní služby, posádkové záležitosti a telefonní styk s vyššími vojenskými velitelstvími. Štábní kapitán Sekerka disponoval s kolonami vozidel, vedl evidenci osobních aut a motocyklů, zásobování benzínem a evakuační transporty. Vrchní inspektor Ludvík Sigmund odpovídal za přepravní kontrolu. Dopravní inspektor Kýr měl na starosti sestavování evakuačních transportů a styk se stranami. Koncipient politické správy Dr. Putna měl na starosti informace, telefonní styk s civilními úřady a péči o uprchlíky. Poručík Kotačka vedl deník, evidenci spisů, map a vojenských situací. Štábní rotmistr Beneš vedl podací protokol, účetnictví, výpravu spisů, evidenci, disponování mužstvem a správu místností.¹⁰

Během obsazování Těšínska řešil generál Hrabčík všechny sporné otázky přímo s velitelem Samostatné operační skupiny „Slezsko“ divizním generálem Władysławem Bortnowským, pod jehož vojenskou správou bylo obsazené území až do 24. října. Avšak i později generál Hrabčík u generála Bortnowského ve Varšavě několikrát intervenoval ve snaze najít schůdné řešení některých problémů; dobře se totiž znali z dob společného studia na válečné škole v Paříži. Konečné vymezení státní hranice mezi ČSR a Polskem na Těšínsku však bylo svěřeno smíšené delimitační komisi. Její československou část vedl z pověření vlády generál Hrabčík, dalšími členy byli pplk. gšt. Vladimír Šincl, za

ministerstvo vnitra rada politické správy a okresní hejtman v Místku Karel Cidlík, za Malučký, voj. Ladislav Jáša), 3 šoféři (voj. Jan Lassner, voj. Josef Trefil, voj. František Živný) a důstojnický sluha (voj. Karel Kapa). ZAO, f. EKM, k. 1, Hughes stanice v Místku 14.10.1938; Valeček, V.: *Těšínsko za polské okupace v letech 1938-1939*. Ostrava 1966, s. 51. Rukopis uložený ve Slezském ústavu SZM Opava, S 15 732.

⁹Bližší viz Žáček, R.: *Zábor Těšínska v říjnu 1938 a problematika jeho evakuace*. Časopis Slezského muzea, Série B, 37, 1988, s. 209-225; VHA, f.MNO-HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 24, i. č. 5356, souhrnná zpráva o činnosti evakuační komise za období od 3. do 11. října 1938, vypracovaná generálem Braunem. Publikováno viz Borák, M.: *Zábor...*, c. d., s. 237-241.

¹⁰ZAO, f. EKM, k. 1, Nové rozdělení funkcí a služby.

ministerstvo veřejných prací přednosta Revírního báňského úřadu v Moravské Ostravě vrchní báňský rada ing. JUDr. František Bažant, za ministerstvo železnic vrchní technický rada z odboru pro udržování tratí ing. Leo Zeiner. Jako expert byl komisi přidělen přednosta Katastrálního měřického úřadu ve Frýdku ing. Finda. Komisi byli přiděleni též vojenští odborníci na pomoc při vytyčování nové hranice - mjr. dělostřelectva Alois Bura z Olomouce, mjr. pěchoty František Kratochvíl z Prahy, velitel doplňovacího velitelství v Místku mjr. Stanislav Pergler, škpt. pěchoty Evžen Balcárek z Místku a šrtm. Emanuel Beneš z doplňovacího velitelství v Místku.¹¹ Polskou část delimitační komise vedl pplk. gšt. Czesław Kopański a k jejím členům patřili: vojvodský rada stavební služby v Těšíně ing. Henryk de Riess, místoředitel Slezského ústavu v Katovicích dr. Antoni Wrzosik, místoředitel Polských státních drah v Krakově Adam Kmita.¹²

Nóta ze 30. září ukládala předání okresů Český Těšín a Fryštát Polsku, navíc ale zmiňovala možnost plebiscitu na dalším československém území, což mělo být předmětem pozdější dohody obou vlád. Pro další jednání v této věci a pro úpravu všech otázek vyplývajících ze změny hranic byla už počátkem října ustavena československo-polská likvidační komise, jež rovněž působila až do německé okupace druhé republiky v březnu 1939. Československou delegaci vedl univerzitní profesor dr. Jan Krčmář, v čele polské delegace stál Stefan Lalicki z varšavského ministerstva zahraničních věcí. Jednání delegací probíhalo v Praze. Delegace řídily činnost 9 odborných komisí, snažících se o urovnání ve všech oblastech vztahů obou zemí.¹³ Přímo na Těšínsku působily už od 6. října tři civilní odborné komise v rámci mise generála Hrabčíka, jež našly svou obdobu i na polské straně a ve společném jednání vyřešily řadu místních problémů.¹⁴ Činnost polských komisí byla 17. října zastavena¹⁵ a polská delegace v Praze podala vlastní návrh na zřízení místní civilní smíšené komise na Těšínsku se sídlem v Těšíně. Ministerská rada určila za předsedu československé části této komise vrchního radu politické správy a bývalého okresního hejtmána v Českém Těšíně Jaroslava Gelu, ministerstvo financí

¹¹ZAO, f. MGH, i. č. 4, Seznam členů mise a jejich adresy; Valeček, V.: c. d., s. 38.

¹²Tamtéž; Kupliński, J.: *Wojskowe aspekty rewindykacji Zaolzia w 1938 r.* Czesć I. Wojskowy Przegląd Historyczny, 34, 1989, nr 3, s. 80.

¹³-RB-: *Těšínský říjen 1938. Historický přehled první beckovské okupace.* Těšínské noviny, 1945, č. 68, s. 1-2; Archiv Ministerstva zahraničních věcí Polské republiky ve Varšavě, fond Records of the Polish Ministry of Foreign Affairs Nr 17/93, Box 16, t. 136, dopis St. Lalického ministru Arciszewskému ze 22.4.1939.

¹⁴O složení a činnosti komisí viz Borák, M.: *Zábor...*, c. d., s. 234, 241-244; ZAO, f. EKM, k. 1, Zřízení a úkoly smíšených komisí českopolských, 5.10.1938.

¹⁵Tamtéž, hlášení brig. gen. Brauna pro Misi div. gen. Hrabčíka v Praze ze 20.10.1938, čj. 30/Dův 1938.

určilo jako svého zástupce vrchního finančního radu Jaroslava Fuksíka ze Zemského finančního ředitelství v Brně.¹⁶

Už během obsazování obou okresů překročilo polské vojsko na některých místech hranice stanovené nótou. Stalo se tak např. 10. října v Hrušově, odkud se polští vojáci vzápětí vrátili zpátky do Vrbice a začali se na břehu Odry zakopávat. Chtěli tak patrně posílit obranu Bohumína před případným německým útokem, o němž se tehdy hodně spekulovalo. Hlavní štáb v Praze upozornil generála Hrabčíka, že Hrušov patří k soudnímu okresu Slezská Ostrava a že je důležité toto místo uchovat, protože se tam nacházejí dva uhelné doly. Incident v Hrušově pokládal za omyl polské strany.¹⁷ Ve Varšavě se však v situaci dobře orientovali, jak o tom svědčí třeba návrh mjr. Leona Bulowského Hlavnímu štábu ze 4. října, v němž doporučoval ustoupit od „velmi pochybného plebiscitu“ ve slezskoostravském a frýdeckém [soudním] okrese výměnou za získání Hrušova jako rozhodující podmínky pro vybudování kanálu Odra-Dunaj, který by Polsku zaručil jedinečnou výhodu v levném exportu uhlí na jih Evropy.¹⁸ Jinou zajímavou epizodou byl spor o turistickou chatu pod Velkým Polomem na slovenské hranici v Beskydech, kterou polské vojsko obsadilo 10. října. Protože na speciálních mapách byla chata zakreslena až na slovenské straně, žádali místní velitelé Hlavní štáb o povolení Poláky „vytlačit útokem“. Ten ale o takové měření sil nestál a vyslal generála Brauna do štábu generála Bortnowského k jednání. Poláci vzápětí chatu vyklidili a konflikt byl zažehnán. O měsíc později se však při zaměřování nové hranice zjistilo, že chata byla do mapy zakreslena chybně a měla tedy patřit Polákům.¹⁹

Nejistota ohledně definitivního stanovení státní hranice vzbuzovala zvláště v pohraničních obcích frýdeckého okresu obavy českých obyvatel, naopak v již zabraném území rostly neoprávněné naděje na vynětí některé obce ze záboru a její vrácení k ČSR. Braunova komise např. obdržela 18. října petici 22 zástupců obce Horní Domaslavice s žádostí, aby obec byla ponechána v ČSR. Podobné memorandum s výzvou ke klidu a odpovědnosti vůči republice vydala 20. října obecní rada v Heřmanicích, obecní úřad v Muglinově zaslal protestní dopis vládě do Prahy, českobratrská církev

---

¹⁶VHA, MNO-HŠ, 3. odd., k. 258, i. č. 45 3/7, přípis MZV č. 152.614/VI-4/38 z 29.10.1938 a přípis MNO čj. 51.859 Dův.VI/likv. 1938 z 11.11.1938.

¹⁷VHA-HŠ, 3. odd, Dodatky I, k. 24, i. č. 5360, hlášení Jiráka č. 537 z 10.10.1938 (dodatek), i. č. 5355, zpráva 3. odd. HŠ gen. Hrabčíkovi z 11.10.1938, a. zn. 865; Borák, M.: *Zábor...*, c.d., s. 229.

¹⁸Badziak, K. - Matwiejew, G. - Samuś, P.: *„Powstanie” na Zaolziu w 1938 r. Polska akcja specjalna w świetle dokumentów Oddziału II Sztabu Głównego WP.* Warszawa 1997, s. 118-119.

¹⁹Bliže viz Borák, M.: *Spor o chatu pod Velkým Polomem.* Těšínsko, 41, 1998, č. 4, s. 9-10.

evangelická v Šenově podala žádost o ochranu ke „slovutné misi div. gen. Hrabčíka“.²⁰ V Petřvaldě se 18. října konalo shromáždění obyvatel, kteří čekali na příjezd delimitační komise a chtěli u ní intervenovat za vrácení obce k ČSR. Shromáždění bylo rozehnáno polskou policií. Ke stejnému incidentu došlo o den později v Rychvaldu.²¹ Ve vzrušené atmosféře byly na konci října organizovány podpisové akce a protesty proti záboru ve Slezské Ostravě, Heřmanicích, Hrušově, Muglinově, Petřvaldu aj.²² Úřady se snažily protestní akce utlumit, mj. též proto, aby nenarušily jednání delimitační komise a nezavdávaly záminku ke stížnostem polské strany. Tiskový pokyn Zemského úřadu v Brně ze 17. října ukládal, aby úřady potlačovaly zprávy, „*kteřé by mohly vésti k jitrěni obyvatelstva na obou stranách delimitační čáry a k jeho vzájemnému popuzování proti sobě*“. Interní pokyn úředníkům cenzury z téhož dne je žádal, „*aby z důležitých důvodů mezinárodních nepřipustili v tisku žádnou invektivu a žádnou kritiku Polska, a aby všechny zprávy Polsku nepřiznívé a proti Polsku zaujaté, at' již jsou oprávněné či nikoliv, za všech okolností potlačili*“.²³ To samozřejmě vyvolávalo nespokojenost²⁴ a ústřední cenzurní komise posléze musela svůj postup zmírnit, nicméně zákazy šíření zpráv o některých jevech či událostech ve vztazích k Polsku neustávaly.

Jednání vládních delegací Polska a ČSR byla zakončena výměnou diplomatických nót 1. listopadu 1938.²⁵ Původní představy o plebiscitu na území frýdeckého okresu byly zamítnuty a definitivní hraniční linie v této oblasti byla stanovena vzájemnou dohodou. Nóta ji vymezovala takto:

„Smíšená delimitační komise, složená z odborníků (technických znalců) bude pověřena vytýčiti tuto hraniční čáru v pohraničním území:

I. Na severu od soutoku Odry s jejím přítokem Olzou, čarou jdoucí podél Odry²⁶ směrem na jih, ponechávající stranou Hrušov, přecházející železniční most mezi Hrušovem a Vrbicím, zabírající železniční trať na jih od nejmenovaného jezera a od jezera

²⁰ZAO, f. EKM, k. 1, petice zástupců Horních Domaslavic; Valeček, V.: c. d., s. 40.

²¹ZAO, f. EKM, k. 1, přípis PŘMO z 19.10.1938 čj. Pr-148/6 a výslechové protokoly J. Vicherka, A. Plachkého a A. Paloncové. Viz též dok. č. 1.

²²Viz dok. č. 2 a 3; ZAO, f. PŘMO, k. 434, čj. 1/189. Relace o podpisové akci za navrácení Petřvaldu k ČSR, pořádané 27.10.1938 v Moravské Ostravě. Došlo při tom ke střetu mezi komunisty a českými fašisty, načež bylo shromáždění rozpuštěno.

²³Tamtéž, k. 439, i.č. 6/413, 6/416.

²⁴Tamtéž, k. 457, i.č. 8292, odpověď PŘMO na stížnost Národní rady československé ze 24.10.1938.

²⁵Text nóty s překladem viz např. VHA, MNO-HŠ, 3. odd., k. Dodatky I, k. 24, i.č. 5358.

²⁶V textu českého překladu chybně uvedeno „podél Olzy“, francouzský originál uvádí správně Odru.

Heřmanský rybník; odtud na jih od křižovatky železniční trati s cestou Rychvald - Hrušov směřuje k písmenu H nápisu Heřmanice, nechávajíc při tom stranou osadu Heřmanice.

Od tohoto bodu k jihu, směřujíc k písmeně Ch nápisu Michálkovice, nechávajíc zcela stranou osadu Michálkovice a zabírajíc lesní kótu 276; odtud, přes styčný bod železniční trati s cestou do Radvanic, po lesní cestě do Podlesí, ponechávajíc stranou hájovnu, končíc na rozcestí cest do Orlové a do Šumbark - Radvanice.

Od tohoto bodu, podle východní strany cesty Frýdek - Orlová až k potoku Datyňák: odtud, na východ až k severnímu výběžku lesa Bobčok a potom podle východního okraje tohoto lesa až k bodu ležícímu 300 metrů na sever od kóty 308.

Od tohoto bodu, 2 km přímo k východu, zabírajíc Dolní Datyni a jižní část Bludovic; odtud až do výše nápisu Oberhof k jihu podle potoku Lučina, až k rozcestí pod Vojkovicemi; odtud k jihu pod kótu 317, podle potoku Račok až k jeho prameni, ponechávajíc stranou Vyšní Lhotu s kótou 446.3 a cestu do Dobré, končíc u řeky Morávky.

Od tohoto bodu na jihovýchod, podle toku řeky Morávky, až ke kótě 748 půl km na západ od Kozího Hřbetu, potom po hřebenu Polčany zabírajíc Malý Polom, Trojačku - kóta 1058, končící na vrcholu Uhorské, kóta 1028, který zůstává na straně československé.²⁷

Další část nóty vymezovala území odstupované Polsku v celkem šesti oblastech Slovenska. Smíšené delimitační komise měly ihned začít s pracemi na vytyčení hranice, jež měly být v oblasti Těšínska ukončeny 15. listopadu, další den měla být nová hranice převzata polskými nebo československými orgány. Podmínky pro používání nádraží v Hrušově polskými orgány měla stanovit zvláštní dohoda. Nótu uzavíralo prohlášení: „*Touto výměnou nót vlády polská a československá prohlašují otázku úpravy vzájemných hranic za definitivně vyřízenou.*“

Podle prvních předpokladů generála Hrabčíka měla delimitace hranic na Těšínsku přímo v terénu započít 4. listopadu,²⁸ ale ve skutečnosti probíhala ve dnech 6. - 17. listopadu 1938.²⁹ Provázela ji nervozita a zjitřená atmosféra, především na české straně. Úřady váhaly se zveřejněním informace o průběhu hranice, dokud ji delimitační komise přímo v terénu přesně nevymezí, což vyvolalo neklid např. v oblasti Heřmanic, Hrušova,

---

²⁷Od Uhorské měla hranice pokračovat k východu ve vzdálenosti 1 km od staré uherské hranice až do výše Dejůvky a stále k východu, zabírajíc a ve vzdálenosti 1 km na jih obcházejíc styčný bod železničních tratí Čadca-Jablunkov a Čadca-Zwardoň spolu s rozcestím silnic. Další průběh hranice na Čadecku viz Borák, M.: *Československo-polská „malá válka“ u Čadce 25. listopadu 1938. Historie a vojenství*, 47, 1998, č. 4, s. 65-90.

²⁸VHA, MNO-HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 24, i.č. 5359, přípis gen. Hrabčíka ze 2.11.1938.

²⁹Viz dok. č. 31.

Michálkovic a Radvanic.³⁰ Nejvíce rozruchu však vyvolal chystaný zábor Dolu Ludvík v Radvanicích, který se nakonec podařilo odvrátit.³¹

Původní příčinou neklidu byl noční incident, který s chystaným zábořem přímo nesouvisel. Kolem půlnoci z 1. na 2. listopad byl ve směru od Petřvaldu několikrát napaden střelbou a granáty Vašíčkův hostinec, stojící těsně u delimitační linie na území Slezské Ostravy. V hostinci sídlil československý celní úřad a byla tam ubytovna příslušníků Finanční stráže a policejní pasové kontroly. Přestřelka trvala si hodinu a nebyl v ní nikdo zraněn, pouze vzduchové potrubí vedoucí z jámy Hedvika na jámu Ludvík bylo poškozeno prústřelem. Odpoledne 3. listopadu přišli na jámu Ludvík českoslovenští a polští důstojníci, aby incident vyšetřili. Místní obyvatelé se však domnívali, že přítomnost polských důstojníků svědčí o záboru Dolu Ludvík, o němž se už delší dobu spekulovalo. Před obecním úřadem v Radvanicích se shluklo asi 300 osob a jejich průvod se v 16 hod. vydal do Slezské Ostravy.³² U Dolu Zárubek byl zadržen policejní strážník, proto byla na policejní ředitelství do Ostravy vyslána sedmičlenná delegace. Měla tam tlumočit, že občané nepřipustí polskou okupaci Radvanic, a požadovat vydání zbraní. Policejní ředitel Bača vyslance uklidnil a slíbil jim, že mohou příští den spolu s ním o celé věci jednat u generála Hrabčíka v Místku. Shromáždění se pak rozešlo, ale napětí nezmizelo. Policejní hlášení uvádělo, že „rozčilení dostoupilo takového stupně, že je téměř nemožné lid uklidniti.“ V Radvanicích a okolních obcích byly proto zesíleny hlídky SOS a rozmístěny vojenské asistenční jednotky.³³

V následujících dnech se manifestační průvody z Radvanic a Michálkovic několikrát opakovaly, stejně jako žádosti o vydání zbraní na obranu Dolu Ludvík. Manifestační požadavky podpořili stávkou horníci na Dole Ludvík v Radvanicích a Alexandr v Kunčičkách.³⁴ Policejní ředitelství nařídilo v obcích Radvanice, Michálkovice a Heřmanice uzavírání hostinců již o 19. hod. a zakázalo výčep lihových nápojů všeho druhu.³⁵ Situaci v revíru bedlivě sledoval též polský konzul v Ostravě Jan Bociński,

---

³⁰Viz dok. č. 4; Zprávu o chystané okupaci Hrušova, Heřmanic a Michálkovic zaznamenalo i 2. odd. HŠ - viz VHA, MNO-HŠ, 3. odd, k. 279, přehled zpráv z 2.11.1938.

³¹O průběhu akcí na záchranu Dolu Ludvík viz dok. č. 5-13, 18-21.

³²StOA FM, OÚF, k. 78, i.č. 8049 (533), hlášení čet. st. Radvanice ze 2. a 3.11.1938.

³³VHA, MNO-HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 25, i.č.5362, hlášení MV č. 2435/38 ze 3.11.1938; tamtéž, k. 233, přípis gen. Hrabčíka čj. 28 1/7-7 z 5.11.1938.

³⁴Viz dok. č. 5-13; dále též StOA FM, OÚF, c.f., hlášení četnických stanic Radvanice a Michálkovice ze 4., 5. a 7.11.1938.

³⁵ZAO, PŘMO, k. 456, i.č.7861, přípis PŘMO č.j. Pr-7861/1 ze 6.11.1938. Přestupky se trestaly pokutou do 10.000 Kč nebo vězením od 12 hod. do 14 dnů. Vyhláška byla úředně odvolána 15.11.1938.

který ve svých hlášeníích zmiňoval protesty a stávky v souvislosti s chystaným začleněním dolů Michal a Ludvík do Polska.³⁶

Generál Hrabčík ve zprávě pro ministerstvo zahraničí uvedl, že po příjezdu do Místku se dověděl o „vření“ mezi obyvateli revíru a ihned zasáhl. Přijal několik deputací a vyžádal si od nich slib, že mu budou pomáhat při uklidnění situace. Sám jim slíbil podporu jejich požadavků v jednáních s polskou stranou. Navštívil generála Bortnowského a žádal ho o ústupky při delimitaci, především o Důl Ludvík. Dohodli se, že svůj požadavek náležitě zdůvodní, a že jej pak generál Bortnowski předloží maršálkovi Rydzy-Śmigłému ke konečnému rozhodnutí. Podplukovník Šincl pak sehnal v terénu potřebné informace a generál Bortnowski s nimi 6. listopadu odpoledne odjel do Varšavy. Téhož dne, byla to neděle, si delimitační komise prošla celý úsek hranice, na němž měla od pondělí pracovat, tedy od Hrušova až po Šenov.³⁷

První den jednání byla delimitována hranice od řeky Odry až po Michálkovice. Generálu Hrabčíkovi se podařilo získat pro ČSR asi 100 m území na Odře pro budoucí kanalizaci Hrušova, celou haldu jámy Ida i prostor pro její rozšíření, kus území u Heřmanic u železniční trati. O jámě Oskar v Heřmanicích a o větrné jámě Hubert u Hrušova se mělo dále jednat, rovněž problém Dolu Ludvík se odložil.³⁸ Nejednalo se o něm ani následujícího dne, kdy delimitace došla do Radvanic, ani o další den později, kdy už se jednalo v Šenově, Bludovicích a Žermanicích. Až 11. listopadu generál Hrabčík sděloval do Prahy, že byl konečně pozván generálem Bortnowským k rozhovoru do Těšína, který mu tlumočil stanovisko Varšavy: „*Pan maršálek na Vaši žádost činí Vám, pane generále, osobní ústupek a ponechává doly Ludvík a Oskar s vlečkou v ČSR.*“³⁹

Mezitím však musel generál Hrabčík v Radvanicích osobně zasáhnout. Horníci na Dole Ludvík 9. listopadu nevyfárali z podzemí a vyhlásili protestní stávku a hladovku. Příštího dne za nimi přijel generál Hrabčík v doprovodu plk. Jana Satorieho, pplk. Vladimíra Šincla a škpt. Karla Škuty a podařilo se jim horníky přimět k vyfáraní; nová směna už začala normálně pracovat. Toho dne ráno se v Radvanicích a ve Slezské Ostravě objevily cyklostylované letáky, zpochybňující úlohu gen. Hrabčíka v delimitační komisi tvrzením, že brigádní generál Alois Vicherek by pro tento účel byl vhodnější,

---

³⁶Centralne Archiwum Wojskowe, Warszawa, Kolekcja materiałów z archiwów rosyjskich, t. 1325, s. 147-149, dopis J. Bociañského vyslanci v Praze ze 7.11.1938 (Report prasowy nr 27).

³⁷VHA, MNO-HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 25, i.č. 5362, telegramy gen. Hrabčíka z 5.11.1938 (a.zn. 2236) a 6.11.1938 (a. zn. 2334).

³⁸Tamtéž, telegram gen. Hrabčíka ze 7.11.1938 (a. zn. 2344).

³⁹Tamtéž, telegram gen. Hrabčíka z 11.11.1938 (a.zn. 2492).

neboť jako rodák z Petřvaldu lépe rozumí zdejší situaci a chápe „*duši slezského lidu*“, pro nějž „*by jistě hájil a rval se o každý metr naší drahé půdy Slezska*“.⁴⁰ Generála Hrabčíka rovněž rozladilo, když mu generál Fiala z Hlavního štábu nařídil, aby nesděloval tisku zprávy o výsledku jednání o Důl Ludvík. Podobný pokyn vydal i Zemský úřad v Brně. Hrabčík se ovšem svým úspěchem už novinářům pochlubil, takže nyní musel generál Braun uvědomit tiskový dozor, že „*p. div. gen. Hrabčík si nepřeje, aby v tisku bylo psáno o jeho zásluhách za vrácení dolu Ludvík*“.⁴¹

V rozhovoru s Hlavním štábem si generál Hrabčík na svou nevděčnou úlohu postěžoval: „*Do tisku se musely nějaké zprávy dát, aby se lid uklidnil, protože hrozily nejvážnější události. O napětí jsem vám nehlásil, abych nestrašil, a zařídil všechno aby byl klid a lid aby mně věřil. Byly případy, že i moji nejbližší známí mysleli, že je utišuji bez naděje na dobrý výsledek. Nesměl jsem ale více sdělovat dříve, dokud nebude jednání skončeno. Nyní, kdy došlo k výsledku, deputace dolu Ludvík, v níž bylo dělnictvo, mně sdělila, že jsem zachránil obživu aspoň pro 9000 lidí, nemluvě o hodnotě národního jmění. Jest těžko udržeti redaktory, kteří se honí za senzacemi, kterých však od nás kromě úředních zpráv nic nedostali. Jinak se rádi rveme o každou chaloupku a tento boj je těžký a unavující. Musím říci po pravdě, že budu šťasten, když skončí moje odpovědná, ale ponižující úloha. Děláme co můžeme, nejtěžší ze všeho však je udržeti pořádek. Včera byly v Ostravě rozšiřovány proti mně letáky, že nechráním dost zájmy slezského lidu a že chci předat důl Ludvík Polákům. To bylo v době, kdy neznámí pachatelé těžce zranili u dolu Ludvík polského desátníka a výsledek zdárného jednání byl tím ohrožen, ačkoliv mně už bylo řečeno, pouze pro moji osobu, že důl Ludvík bude náš. K štěstí vše dobře dopadlo.*“⁴²

Dalším místem mimořádně vzrušených sporů o delimitaci byla obec Šenov ve frýdeckém okrese. Už počátkem listopadu se proslechlo, že část obce bude přičleněna k Polsku. V obci se objevily protestní nápisy a 6. listopadu zde obyvatelé zastavili projíždějícího generála Hrabčíka, aby mu tlumočili prosbu o ochranu českých zájmů.⁴³ Šlo především o křižovátku silnice spojující Šenov s Ostravou a přilehlé území u dvora Stromořadí. Po úspěchu s doly Ludvík a Oskar poslal generál Hrabčík 14. listopadu do Varšavy žádost o další územní ústupky, o nichž měl do příštího dne rozhodnout maršálek Rydz-Śmigły. Chtěl získat pro ČSR větrnou jámu u Vrbice, celou obec Morávku,

⁴⁰StOA FM, c.f., hlášení čet. stanice Radvanice z 10.11.1938; viz též dok. č. 19 a 20.

⁴¹ZAO, PŘMO, k. 439, i.č. 6/450, záznam telefonátu gen. Brauna ze 13.11.1938; viz též dok. č. 21.

⁴²VHA, MNO-HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 25, i.č. 5362, záznam rozhovoru gen. Hrabčíka s plk. Ptákem z HŠ ze 12.11.1938.

⁴³Viz dok. č. 14-16;

křížovatku Stromořadí v Šenově a vyměnit část Šenova za les Bobčok. Zmiňoval se zároveň, že vedoucí polské části komise plk. Kopański je k československým požadavkům natolik vstřícný, až mu to prý v Těšíně vyčítají.⁴⁴ Druhého dne plk. Kopański oznámil, že Varšava souhlasí s výměnou lesa Bobčok za část Skrbně, ale požaduje údolí Morávky stejně jako „menší rektifikaci“ v prostoru šenovské křížovatky Stromořadí.⁴⁵ Ještě 16. listopadu večer hlásil generál Hrabčík, že hranice v prostoru Skrbně jižně od Šenova již byla definitivně určena, avšak o křížovatce u dvora Stromořadí že se stále ještě jedná.⁴⁶ Polské vojsko ovšem delimitační čáru v termínu stanoveném nótou obsadilo. Málem přitom došlo ke krveprolití, neboť několik set šenovských občanů bránilo postupu vojska po silnici od Šumbarku vlastními těly a odmítalo uposlechnout výzvy plk. Satorieho k rozchodu. Zatlačila je teprve dvě družstva SOS, z Ostravy přivolaná pěší a jízdní policie už k zásahu nebyla použita.⁴⁷

Ke konfliktům však docházelo i na jiných místech delimitační linie. Tošanovice byly již v záboru a 7. listopadu se tam shromáždilo údajně na 2 tisíce Čechů z obce a několika okolních vesnic, aby přednesli delimitační komisi svou prosbu o připojení k ČSR. Komise však toho dne byla teprve u Hrušova a Michálkovic; místo ní přišlo polské vojsko, provedlo soupis přítomných a shromáždění bylo pod hrozbou přísných trestů rozpuštěno. Několik osob, které na místě zůstaly jako deputace pověřená jednáním s komisí, bylo zatčeno a odvezeno do Těšína.⁴⁸ Podobně čekali na komisi 9. listopadu ve Vojkovicích ve frýdeckém okrese čeští občané z Vojkovic, Nošovic, Vyšních a Nižních Lhot, Dobratic a Bukovic. Když přijel generál Braun v doprovodu okresního hejtmana Dr. Mohelnického, uvítali je ovacemi, přednesli jim požadavek na ponechání v ČSR a v klidu se rozešli.⁴⁹ Právě v té době se v pohraničních obcích šířil ilegální leták Slezského odboje vyzývající české občany, aby se u delimitační komise domáhali svých práv, aby požadovali plebiscit a bojovali za osvobození Těšínska z polského záboru.⁵⁰

V Kocurovicích, části zabrané obce Dolní Domaslavice se už 4. listopadu doslechli, že se osada vrátí k ČSR. Občané začali strhávat polské nápisy a vyvěšovat československé vlajky, což vedlo ke konfliktu s polskými úřady. Také v Soběšovicích, Horních a Dolních

⁴⁴VHA, MNO-HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 25, i.č.5363, telegram gen. Hrabčíka ze 14.11.1938 (a. zn. 2645).

⁴⁵Tamtéž, telegram gen. Hrabčíka z 15.11.1938 (a. zn. 2689).

⁴⁶Tamtéž, telegram gen. Hrabčíka ze 16.11.1938 (a. zn. 2703).

⁴⁷Viz dok. č. 23, 26, 27.

⁴⁸StOA FM, c. f., hlášení čet. stanic Dobrá a Vojkovice ze 7.11.1938, Pazderna a Vojkovice z 8.11.1938; viz též dok. č. 16.

⁴⁹StOA FM, c. f., hlášení čet. stanic Vojkovice a Dobrá z 9.11.1938.

⁵⁰Tamtéž, hlášení čet. stan. Radvanice z 9.11.1938; leták viz dok. č. 18;

Domaslavicích odstraňovali polští policisté a vojáci československé vlajky násilím a za jejich vyvěšení ukládali pokutu 20 zlotých. Když byla osada Kocurovice s kousky Domaslavic skutečně 16. listopadu převzata úřady ČSR, konaly se tam mohutné oslavy.⁵¹

Nóta ukládala předání a převzetí delimitované hranice dnem 16. listopadu a tento termín byl dodržen.⁵² Ještě 17. listopadu však komise upřesňovala detaily hranice u Dolu Ludvík v Radvanicích, u Stromořadí v Šenově a na Brazílii a Eldorádu v Michálkovicích. Ve Slezské Ostravě připadla Polsku dělnická kolonie „Kamčatka“, v Radvanicích osada Šporovnice.⁵³ Čeští horníci v Petřvaldě zahájili 16. listopadu podzemní stávkou a hladovkou na Dole Hedvika, aby si vynutili připojení dolu k ČSR. Přidali se k nim i horníci na Dole Pokrok, avšak obě stávky byly ještě před půlnocí po výzvách polských techniků ukončeny. Doly obsadilo polské vojsko. Příští den správa obou dolů zastavila práci a začalo vyšetřování. Údajní inspirátoři stávky byli zatčeni, z dolů bylo propuštěno asi 500 českých horníků.⁵⁴

Také zbývající část hranice byla obsazena již 16. listopadu, od Horních Bludovic až po Morávku, kde přesáhla hřeben Prašivé až k řece Morávce, od Pražma až po Uspolku a odtud po potoku Skalka k Malému Polomu.⁵⁵ Vojkovice rozdělila hranice na říčce Lučina, už časně ráno 16. listopadu tam začalo polské vojsko s finanční stráží stavět provizorní hraničníky - dřevěné sloupky po obou březích toku. Večer došlo na mostě přes Lučinu k incidentu, který málem skončil střelbou, když velitel polského vojska zabral pro Polsko celý můstek, zatímco velitel československé Finanční stráže hodlal Polákům odstoupit jen polovinu můstku.⁵⁶

I když nová hranice byla již vzájemně předána, generál Hrabčík předpokládal, že se mu ohledně záboru Morávky ještě podaří dosáhnout výhodného kompromisu. Předběžně dohodl nový projekt rozdělení Morávky a plk. Kopaňski s ním 20. listopadu

---

⁵¹Viz dok. č. 15 a 30; StOA FM, c. f., hlášení čet. st. Dobrá z 8.11.1938, Pazderna z 9.11.1938, Prostřední Bludovice ze 13.11.1938.

⁵²ZAO, PŘMO, k. 434, i.č.1/200, záznam úředního sdělení gen. Hrabčíka z 15.11.1938. Uvádí se v něm, že obsazování nové státní hranice započne 16.11.1938 ve 12 hod. a skončí do setmění.

⁵³Viz dok. č. 24, 31.

⁵⁴Viz dok. č. 24, 28, 29; StOA FM, c. f., hlášení rotý SOS Frýdek z 18.11.1938; ZAO, PŘMO, k. 434, i.č. 1/197/17, zpráva PŘMO ze 30.11.1938; stávka na dolech Hedvika a Pokrok ze 16.11.1938 bývá v literatuře chybně interpretována jako „demonstrační stávka, vyvolaná polskými živly“ s cílem „protestovat proti vzniklým pověstem o navrácení těchto dolů zpět k ČSR“ - viz Bradáč, Z.: *Příspěvek k některým sociálním a politickým aspektům tzv. druhé republiky na Ostravsku*. Časopis Slezského muzea - řada B, 16, 1967, s. 164. Autor si mylně vyložil relace četnických stanic, chybný údaj pak od něj přebrali další badatelé.

⁵⁵StOA FM, c. f., hlášení čet. st. Prostř. Bludovice ze 16.11.1938, Krásná a Morávka ze 17.11.1938

⁵⁶Tamtéž, hlášení čet. st. Vojkovice a Dobrá ze 17.11.1938, okresního hejtmána Frýdek z 18.11.1938.

odjel do Varšavy. Poláci byli ochotni dál jednat, a měli k tomu zřejmě své důvody. Nebylo patrně náhodou, že právě v době předávání hranice generál Bortnowski jako zástupce polského Hlavního štábu požádal generála Hrabčíka, aby pro generála Kozického, velitele polské útočné vozby, který přijel do Těšína, zprostředkoval u Hlavního štábu v Praze prohlídku československého 13-tunového tanku ráže 40 mm, o jehož koupi projevilo Polsko zájem.⁵⁷

Hrabčíkův úkol na Těšínsku se blížil svému konci a Hlavní štáb mu předběžně nabídl, aby pokračoval ve stejné práci při delimitaci polské hranice na Slovensku, která se právě rozbíhala. Hrabčík nabídku odmítl z časových důvodů, navíc by prý tam nebyl ani moc platný. V rozhovoru s Hlavním štábem otevřeně dodával: *„Jinak musím říci, že mám delimitační práce po krk. Scény, které jsem viděl, trhají nervy, nehledě na běhání v terénu od rána do večera, když jsme byli fyzicky úplně vyčerpaní, nekonečné rozpory o každý domek nebraly konce. Především jsme byli na Malém Polomu, abychom našli styčný bod nové hranice mezi Těšínskem a Slovenskem. Uhnal jsem srdce tak, že jsem celý den churavěl. Lezení po horách bylo vždy pro mne velkou obtíž, protože mám velké potíže s dýcháním a se srdcem. To není výmluva, ale prostý fakt.“*⁵⁸

Odpověď z Varšavy ohledně Morávky stále nepřicházela, podle důvěrných zpráv se chtěla Varšava definitivně vyjádřit až po stanovení hranice v oblasti Čadecka. Členové delimitační komise se proto rozhodli dál nečekat a podepsat závěrečný delimitační protokol bez řešení delimitace Morávky, jež měla být stvrzena až později dodatkovým protokolem.⁵⁹ Delimitační protokol o Těšínsku byl podepsán 23. listopadu 1938 v 18 hod. v Národním domě v Místku.⁶⁰

Polské úřady urychleně prováděly vyznačení nové státní hranice. Např. mezi Dolními a Prostředními Bludovicemi a mezi Datyněmi osadila polská finanční stráž hranici dřevěnými kolíky, v Soběšovicích strhla můstek před Twardkovým mlýnem a zatarasila obecní most. V Hnojníku se objevily hraniční sloupy podél Stonávky, v Michálkovicích během jedné noci postavilo vojsko drátěné překážky.⁶¹ Již zanedlouho

---

⁵⁷VHA, MNO-HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 25, i.č.5363, telegram gen. Hrabčíka ze 16.11.1938.

⁵⁸Tamtéž, rozhovor gen. Hrabčíka s Hlavním štábem ze 17.11.1938.

⁵⁹Sporu o Morávku a dokončení delimitace hranic na Těšínsku bude věnována samostatná materiálová studie.

⁶⁰Tamtéž, i. č. 5364, hlášení gen. Hrabčíka ze 23.11.1938 (a. zn. 2818, 2830).

⁶¹StOA FM, c. f., hlášení rotý SOS Frýdek ze 23. a 25.11.1938, čet. st. Michálkovice ze 26.11.1938.

se však začaly objevovat případy úmyslného poškození nových hraničních symbolů, zvláště v okolí Hrušova a Heřmanic, kde k tomu došlo v prosinci 1938 a v únoru 1939.⁶²

Výběr dokumentů v této materiálové studii publikujeme podle obvyklých zásad v souladu se současnou pravopisnou normou, s odkazy na jejich archivní uložení a podobu, s textovou poznámkou (označenou písmeny malé abecedy) a komentářem (označeným číslicemi). Editorské zásahy do textu označují hranaté závorky.

---

⁶²Viz dok. č. 32-35.

1938, 18. října, Moravská Ostrava. - Hlášení Stráže obrany státu o sročení obyvatel na hranici mezi Radvanicemi a Petřvaldem.

Zpráva^a

Z polského okupačního území byly získány tyto informace:

Dne 18. října 1938 v dopol. hodinách sešlo se na hranici obce Petřvaldu ve Slezsku, v prostoru silnice Radvanice-Petřvald, asi 2000 občanů, ježto mezi lidmi v Petřvaldě se mluvilo, že na uvedené místo má přijeti komise pro stanovení definitivních hranic. Polská policejní a finanční stráž dav ze silnice vytlačila s poukazem, že silnice musí zůstatí volná. Lidé ustoupili na přilehlé pozemky a v klidu vyčkávali na příjezd komise. Po chvíli však přijela na místo po silnici od Orlové četa, asi 40 mužů polské jízdní policie, a četa finanční stráže se psy. Tyto jednotky se bezohledně vrhly mezi dav s gumovými obuškami, týrali zúčastněné, na které štváli své psy, takže hodně lidí bylo psy pokousáno a poraněno. Na tento zákrok se celý dav v divokém zmatku rozutekl a několik petřvaldských občanů uteklo za delimitační čáru na naše území přesto, že hranice z polské strany jsou přísně střeženy.

Rolník Jan V i c h e r e k , bytem v Petřvaldě č. 127, který rovněž utekl na naše území, udal, že lidé na upozornění silnici uvolnili a stáli pak na jeho pozemku vedle silnice. Když přijela polská policie (jízda), vyšel před dům a viděl, jak jeden policista na koni na silnici chytil rukou jednu ženu, která právě vyšla z obchodu, za vlasy a cloumal s ní při jízdě tak, že zůstala v bezvědomí ležeti. Vicherek vyšel na silnici a řekl policistovi, proč to dělá, načež tento vytáhl pistoli a namířil na něj. Vicherek se proto dal na útěk, při čemž byl poštvanými psy pokousán. Jako další svědci tohoto surového a bezohledného týrání českých lidí se přihlásili: Josef K l e i n , horník z Petřvaldu č. 11 a manželka horníka Anděla Šplíchalová z Petřvaldu č. 607, kterým se rovněž podařilo uprchnouti na naše území.

O 11. hod. přijelo na místo první družstvo SOS z Mor. Ostravy. Na našem území nebylo však žádné příčiny k zakročení, pouze mezi místními obyvateli a uprchlíky z polského území bylo znáti velké vzrušení a hrůzu z jednání polských orgánů. Družstvo vrátilo se proto z rozkazu zástupce velitele praporu SOS majora Tolara z Mor. Ostravy, při čemž vzalo sebou rolníka Jana Vicherka, s nímž byl u zdejšího úřadu sepsán protokol.

V Mor. Ostravě dne 18. října 1938.

Velitel I. čety, 3. roty SOS

pol. prap. Fr. Kantor v.r.

ZAO - PŘMO prez., k. 434, i. č. 1/205. Kopie, strojopis. ^a Bez uvedení adresáta.

1938, 22. října, Slezská Ostrava. - Hlášení policejního oddělení o incidentu 22. 10. 1938 ve Slezské Ostravě

Uniformovaný policejní
strážní sbor v Mor. Ostravě
Odd. Slezská Ostrava

Dombrovský Alois z Mor. Ostravy.

Oddělení: Sl. Ostrava

Hlášení případu.

Strážnice: Radnice

č.stan.kn.Sl.O. 1587/38

Stráž.org.: Ševčík Karel, stráž.

H l á š e n í

Ve Sl. Ostravě, dne 22. října 1938.

Dne 22. října 1938 o 11.45 hod. sbíral učitel Ferdinand M a s e k , bytem ve Slezské Ostravě, Kramářovo náměstí z nařízení městské rady ve Slez. Ostravě na Všehrdově ulici ve Sl. Ostravě podpisy na listinu „Memorandum těšínského lidu o věrnosti k ČSR“. Když tuto listinu k podpisu dávali učitel Aloisu Opělovi, bytem ve Sl. Ostravě, Všehrdova ulice, přišel k nim Alois D o m b r o v s k ý , bytem v Mor. Ostravě, Žofinská ul. 15, a ze zvědavosti vzal z rukou učiteli Maskovi tuto listinu.

V okamžiku shluklo se kolem vícero lidí, kteří v domnění, že Dumbrovský jest Polák a že chce tuto listinu odnésti Polákům, na tohoto se vrhli, při čemž jemu dali několik políčků.

Dumbrovský viditelného zranění neutrpěl, rovněž pro množství shluknuvších se lidí nedalo se zjistiti, kdo jej uhodil.

Ve vyšetřování případu se pokračuje a bude o tomto učiněno dodatečné hlášení.

H l á s í : Karel Ševčík, strážník

ZAO - PŘMO prez., k. 457, i. č. 8295. Originál, strojopis.

1938, 27. října, Praha. - Záznam telefonické zprávy z prezidia ministerstva vnitra o chystaném protestu starostů slezskoostravských obcí proti možnému připojení obcí k Polsku.

Projev proti připojení
některých obcí k Polsku.
Telefonický rozhovor.

Dne 27. října 1938 o 18 hod. telefonuje sekční šéf Dr. Ptáčník z prezidia min. vnitra, že podle informací, kterých se min. vnitra dostalo, má se zítra nebo pozítří konati ve Slezské Ostravě schůzka starostů a možná, že ještě jiných reprezentantů, z obcí Muglinova, Heřmanic Hrušova, na níž má býti protestováno proti možnému připojení těchto obcí k Polsku.

Ježto je bezpečno, že obce tyto nepřipadnou ani k Polsku ani k Německu, způsobila by zmíněná schůzka jenom zbytečný rozruch, a bylo by proto působiti k tomu, aby se nekonala.

Polic. ředitelství v Mor. Ostravě (Dr. Veselý) bylo téhož dne o 19.30 hod. řádně instruováno s tím, aby hned zítra ráno polic. ředitel navázal styk se starosty uvedených obcí, působil na ně a ještě dopoledne podal sem o výsledku zprávu.^a

ZAB - ZÚB prez., k. 296, ič. 19602. Originál, strojopis.

^a *Nečitelný podpis. V záhlaví razítko Zemského úřadu v Brně s datem uložení 6. 11. 1938, č. j. 19223.*

1938, 3. listopadu, Praha. - Záznam telefonické zprávy z ministerstva vnitra o ponechání obcí Heřmanice, Radvanice a Michálkovice v ČSR.

Ú. z.^a

Dne 3. listopadu 38 o 21.45 hod. telefonovalo ministerstvo vnitra (Dr. Mišák) toto:

Byla získána z hlavního štábu zpráva, že obce Heřmanice, Radvanice a Michálkovice zůstanou u Č.S.R. Působit na uklidnění obyvatelstva v těchto obcích.

Dr. Bahenský Miloš

polic. koncip.

Při telefonickém hovoru byl učiněn dotaz, zda tato zpráva může být dána novinám. Dr. Mišák s tím souhlasil. Ihned byla předána tato zpráva novinám. Asi za 1/2 hod. telefonovalo opět min. vnitra Dr. Mišák, aby tato zpráva v novinách uveřejňována nebyla. Je prý to sice pravda, ale má se s tím počkat, až přijede p. generál Hrabčík do Místku s přesně zakreslenou hranicí v mapě a až bude o tom vydána úřední zpráva. Tisk byl ihned uvědoměn a žádná zpráva o tom v tisku neprošla.

ZAO - PŘMO prez., k. 439, i. č. 6/435. Originál, rukopis psaný perem.

^a *Úřední záznam.*

1938, 4. listopadu, Moravská Ostrava. - Záznam telefonické zprávy policejního ředitelství o manifestacích obyvatel Michálkovic a Radvanic proti polskému záboru.

Situační zprávy na
česko-polských hranicích.
Telefonický rozhovor.

Policejní ředitelství v Mor. Ostravě (policejní rada Stumpfě) hlásí dne 4. listopadu 1938 ve 12.30 hod. tuto zprávu:

1) Podle hlášení hlídek uniformované stráže bezpečnosti i civilních agentů nedošlo v noci ze 3. listopadu na 4. listopad 1938 na zdejším úseku státních hranic německých i polských k žádným přestřelkám nebo k incidentům.

2) Dnes o 9 hod. shluklo se na haldě u jámy Michal-Michálkovský asi 200 osob. Tento zástup se seřadil a šel směrem ke Slezské Ostravě. U Josefské kolonie se obrátil a šel zpět Michálkovicemi až za železniční trať u jámy Michal, kde byl bezpečnostní stráží zadržen a vyzván k rozchodu. Demonstranti zazpívali státní hymnu a počali se rozcházeti. Několik žen zůstalo na místě a provolávalo, obráceny jsou směrem k demarkační čáře vzdálené asi 200 kroků, "Pryč s Poláky, Michálkovice musí zůstati české, At' žije československá Republika, Pryč s Polskem". Při tom některé ženy hrozily pěstí směrem k polským hlídkám za demarkační čarou. Výkřiky byly slyšitelné i na polské straně a byly též, jak bylo zjištěno, polskou stráží slyšeny. O 10 hod. nastal úplný rozchod. Demonstrantů bylo ke konci 400 až 500 osob.

3) V Radvanicích utvořil se o 1/2 11 hod. dopolední u kostela průvod 600 až 700 osob, který táhl směrem ke Slezské Ostravě. Před kostelem ve Slezské Ostravě byl stráží zadržen a vyzván k rozchodu. Demonstranti zdráhali se však uposlechnouti, přes opětovné domluvy, intervenujícího úředníka polic. rady Dra. Beigra.¹ Teprve později po příchodu polic. posily a po příchodu starosty obce Michálkovic, který k demonstrujícím prohlásil, že Michálkovice určitě zabráný nebudou, demonstranti, jichž počet mezi tím vzrostl příchodem hloučků z Michálkovic na 1500 osob, ve 12 hod. se v klidu po zazpívání státní hymny rozešli. Polovice se vrátila do Radvanic, polovice demonstrantů odešla do Michálkovic.

4) Dnes odpoledne budou již česko-polské hranice na zdejším úseku obsazeny z obou stran, jak čsl., tak i polským vojskem.

5) Dnes odpoledne v 16 hod. koná se v Mor. Ostravě porada funkcionářů závodních rad uhelných závodů. Podle důvěrné zprávy bude usnesena resp. má býti projektována zítra dne 5. listopadu 1938 demonstrační stávká na všech uhelných závodech neokupovaného území.

6) Dnes odpoledne v 16.30 hod. má býti dle příprav znovu provedena demonstrace mezi obcemi Radvanicemi a Slezskou Ostravou.

Výsledek bude zemskému úřadu sdělen.^a

ZAB - ZÚB prez, k. 296, i. č. 19602. Originál, strojopis.²

^a *Připojen rukopisný podpis „Pavlín“, strojopisná poznámka „Sděleno prezidiu ministerstva vnitra v 15 hod. (dr. Šíma)“ a v záhlaví razítko Zemského úřadu v Brně s datem uložení 6. 11. 1938, č. j. 19224.*

¹ *Správně má být Dr. Bajgra.*

² *Stejná zpráva, jen s nepatrnými stylistickými úpravami, byla z prezidia Zemského úřadu v Brně (komisař Dr. Šmídek) nahlášena 4. 11. 1939 v 15.10 hod. Ministerstvu vnitra, které ji pod č. j. 2444/1938 rozeslalo podle rozdělovníku: ústřednímu vedení Ministerstva vnitra, Kanceláři prezidenta republiky, vojenské kanceláři Kanceláře prezidenta republiky, Předsednictvu ministerské rady, tiskovému odboru Předsednictva ministerské rady, Ministerstvu národní obrany (hlavní štáb - 2. a 3. odd.), Ministerstvu zahraničních věcí (II. a III. sekce), Ministerstvu zahraničních věcí (Černínský palác), Ústřední cenzurní komisi (min. rada Dohnálek), panu sekčnímu šéfovi Dr. Jílkovi, úřadu ministra inž. Vavrečky, předsedovi subkomise pro úpravu státních hranic, Ministerstvu vnitra (odd. 1, 13, 14b).*

VHA - MNO, HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 25, i.č. 5362. Originál, strojopis.

1938, 4. listopadu, Michálkovice. - Zpráva četnické stanice o manifestaci proti hrozbě polského záboru obce .

Četnická stanice Michálkovice, okr. Frýdek

Čís. jedn. 373 dův./38.

Michálkovice, 4. listopad 1938.

Věc: Situační zpráva z pohraničí.

O k r e s n í ú ř a d

F r ý d e k

Důvěrné!

Na výnos zemského úřadu v Brně ze dne 17. 10. 1938, čís. 18.681-I/1 předkládám tuto situační zprávu:

Dne 4. listopadu 1938 o 9. hod. shlukl se na haldě u jámy Michal v Michálkovicích dav lidí na vyzvání odborného učitele Karla Peltána z Rychvaldu, nyní bytem v Michálkovicích čp. 246, okr. Frýdek, seřadil se do trojstupů, prošel obcí Michálkovicemi až k východu z obce, směrem ke Slezské Ostravě, pak se vracel zpět touto obcí za zpěvu národních písní a provolávání hesel: "Ať žije Československá republika, Pryč s Poláky, Kdo nejde s námi, je proti nám. Michálkovice musí zůstat v republice československé. Nedáme české Michálkovice apod."

Při počátku bylo v průvodě 75 trojstupů mužů a 35 trojstupů žen. Tento však vzrostl později na 400 až 500 osob. Z průvodu bylo voláno „Půjdem na Poláky a zaženem je za Olzu“.

U železniční tratě byl průvod zadržen četnickou hlídkou ve vzdálenosti 300 metrů od demarkační čáry. V téže časové souvislosti bylo viděti za demarkační čarou polskou půlrotu tak zvané "Stráže pograničné", které velel polský důstojník v hodnosti kapitána.

Někteří účastníci počali sevřenými a pozdviženými pěstmi hroziti polskému vojsku a provolávati: „Hanba Polákům, pryč s Poláky, my Michálkovice nedáme.“ Tyto výroky mohly býti slyšitelné za demarkační čarou.

Zástup pak zazpíval státní hymny, vrátil se od demarkační čáry a okresní silnicí odešel směrem na Michálkovice a pak do Radvanic a přes Mor. Ostravu, vrátil se do Michálkovic o 13.25 hod. a rozešel se.

V čele průvodu byla nesena státní vlajka a prapor české obecné školy z Rychvaldu. Státní vlajku nesl učitel Peltán.

Jak bylo zjištěno, přišla polská půlrota pohraniční stráže z Petřvaldu, na naše území vstoupila u samoty Brazilie, pak směrem severním šla zase po našem území až po viadukt báňské dráhy a pak přes Eldorádo a obecní cestou obce Michálkovic k hostinci Englové v Rychvaldě a pak vstoupila tato formace za demarkační čáru.

Veřejný pořádek nebyl při tom nikde porušen.

Učitel Peltán udal, že obdržel od zemské školní rady přípis, ve kterém je vyzýván, aby se vrátil do svého původního působiště a že se neosvědčil, pojal myšlenku, aby se tímto způsobem osvědčil, uposlechl některých jednotlivců, a vyzval přítomné k demonstracím pro zachování Michálkovic při republice a proto také nařídil, aby se účastníci seřadili do trojstupů a šli Michálkovicemi.

Tento, ač byl předem prap. Františkem Tesařem vyzván, aby od svého jednání upustil, neuposlechl.

Uposlechl však před demarkační čarou, když mu bylo poukázáno, že svým jednáním poškozuje zájmy státu a že tímto jednáním se nic nedocílí, vyzval pak sám přítomné, aby se vrátili do Michálkovic.

Toto hlášení se předkládá zem. četn. vel. Brno, vel. četn. odd. Mor. Ostrava, okr. úřadu ve Frýdku, pol. ředit. v Mor. Ostravě a zprav. důst. hran. pl. 4 ve Slez. Ostravě.

Vel. stan. odkomandován

prap. Tesař^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533).

^a *Vlastnoruční podpis, razítko OÚ Frýdek s datem 7. 11. 1938, č. j. 669/2.*

1938, 4. listopadu 1938, 18.30 hod., Moravská Ostrava. - Záznam telefonické zprávy policejního ředitelství o průběhu stávky, manifestace a schůze hornických odborů proti záboru obce a dolu Ludvík.

Zpráva o poměrech na Ostravsku.

Telefonický rozhovor.

Dne 4. listopadu 1938 v 18.30 hod. telefonuje policejní ředitelství v Mor. Ostravě (Dr. Stumpfe):

1) Na odpolední směně na jámě Ludvík v Radvanicích ve 14 hod. bylo usneseno, aby osazenstvo nesfáralo na směnu, poněvadž se má účastniti v 16 hodin schůze v sokolovně v Radvanicích, na níž má býti manifestováno proti event. záboru obce Radvanic. Z osazenstva jámy nesfáralo 800 mužů a táhlo průvodem do sokolovny v Radvanicích, kde byl na cvičišti projev za účasti asi 5.000 lidí. Projev byl zorganizován radvanickými učiteli. Promluvil na něm učitel Třelecký¹ a Mikula² a čsl. farář Olšanský, všichni z Radvanic. Hlavním obsahem řeči všech řečníků byl protest proti nevšímavosti Prahy k událostem v Radvanicích a na česko-polském pomezí a tato nevšímavost byla ostře kritizována. Po skončení projevu, který trval asi 3/4 hodiny, utvořil se průvod, který se ubíral v čele se státní vlajkou v počtu asi 7.000, obcí Radvanicemi a zpět k sokolovně, kde byl v 17.45 hodin rozchod. V průvodu byla provolávána hesla "Ať žije ČR", "Radvanice nedáme". Na projevu byla odhlasována rezoluce předsedovi vlády arm. gen. Syrovému a min. zahraničních věcí Dr. Chvalkovskému, v níž shromáždění žádají, aby Radvanice zůstaly při ČSR. Manifestace zúčastnily se také školní děti, které na ni byly přivedeny místními učiteli.

Policejní ředitelství zakročí proti pořadatelům nepovoleného průvodu a manifestace.

O 16. hodině svolala revírní rada s hornickými odborovými organizacemi v kavárně Elektra v Mor. Ostravě protestní schůzi funkcionářů závodních rad uhelných a pobočných závodů z neokupovaného území proti dalšímu zabírání dolů a obsazování části revíru Poláky. Přítomno bylo 96 funkcionářů a všichni tajemníci odborových hornických organizací. Na schůzi byla probrána současná situace a současně bylo sděleno, že zábor není u konce, že o jámě Ludvík není dosud rozhodnuto. Odborové organizace dospěly k náhledu, že Praha na vše klidně přihlíží a že jest na čase, aby bylo Praze kategoricky řečeno, že tento kraj více nesmí býti opomíjen. Horníci nechtěli činiti v počátečních těžkých dobách vládě žádné těžkosti, nyní se však musí již důrazně ozvati proti dalšímu záboru. Na schůzi byla rovněž usnesena rezoluce, která má býti přečtena všemu osazenstvu, toto má býti ihned posláno domů, aby proti nevšímavosti Prahy protestovalo

klidnou, jednodenní stávkou. Nemají býti však trpěny žádné průvody a všichni se mají vyvarovati jakýchkoliv incidentů, které by věci jenom škodily. V důsledku toho vstoupí veškeré osazenstvo zítra po celý den do stávky.^a

ZAB - ZÚB prez., k. 296, i. č. 19602. Originál, strojopis.³

^a *Nečitelný podpis. V záhlaví razítko Zemského úřadu v Brně s datem uložení 6. 11. 1938 a č.j. 19227.*

¹ *Správně Třenecký Ladislav.*

² *Učitel Jaroslav Mikula. Ve svém proslovu mj. uvedl: „Dnešním táborem chceme upozornit naše rozhodné činitele, že jest jejich povinností, abychom my, občané našeho státu, byli správně, pravdivě informováni o všem, co se v našich obcích, nejen v Radvanicích, též v Šenově, Bartovicích, Michálkovicích, Heřmanicích dojednalo. Nač máme rozhlas, nač máme tisk? Proč se jim zakazuje říci pravdu? Mlčením zodpovědných úřadů šíří se mezi občany jen panika a strach před zítřkem. Nikdo mezi nás nepřijde, nikdo nám neřekne pravdu. Kde jsou naši zástupci lidu - poslanci a senátoři? Nevíme!“ _*

³ *Zpráva byla s malými stylistickými úpravami prezídiem Zemského úřadu v Brně telefonicky nahlášena ministerstvu vnitra, které ji pod č. j. 2444/1938 rozeslalo dalším úřadům (rozdělovník viz dok. č. 5).*

VHA - MNO, HŠ, 3. odd., Dodatky I, k. 25, i. č. 5362. Originál, strojopis.

1938, 4. listopadu, 23.30 hod., Praha. - Záznam telefonické zprávy prezidia ministerstva vnitra s návrhem na uklidnění nepokojů v Radvanicích.

Zpráva o poměrech na Ostravsku.

Telefonický rozhovor.

„Prezidium ministerstva vnitra (Dr. Pošvář), 4. listopadu 1938 v 23. 30 hod.:

Ministerská rada doporučila, aby bylo působeno na osazenstvo a zaměstnanectvo podniků v Radvanicích, aby se toto vyvarovalo protipolských demonstrací a projevů, které jsou za dnešní situace velmi nevíтанé

Sděleno policejnímu ředitelství v Mor. Ostravě (Dr. Langer) /4. XI. - 23. 40/. Zároveň bylo policejnímu ředitelství doporučeno, aby zákrok proti pořadatelům nepovoleného průvodu a manifestace, pořádaných dne 4. listopadu 1938 odpoledne, nebyl prováděn formou trestního řízení, nýbrž formou ústního upozornění, resp. ústní důtky. Toto řešení doporučil totiž při telefonickém hlášení dne 4. listopadu 1938 v 19.45 hod. /též/ Dr. Šíma z prezidia ministerstva vnitra.“^a

ZAB - ZÚB prez., k. 296, i. č. 19602. Originál, strojopis.

^a *Podpis nečitelný. Uloženo jako součást spisu č. j. 19227.*

1938, 5. listopadu, 9.15. hod., Moravská Ostrava. - Záznam telefonické zprávy policejního ředitelství o incidentu v Radvanicích, kde demonstranti požadovali vydání zbraní na obranu jámy Ludvík proti polskému záboru.

Mor. Ostrava - situace.

Telefonický rozhovor.

Policejní ředitelství v Mor. Ostravě (Dr. Stumpfe) telefonuje dne 5. listopadu 1938 v 9.15 hod.:

Dne 4. listopadu 1938 v 23.50 hod. bylo polic. ředitelství policejní stráž z Radvanic hlášeno, že inž. Škuta z jámy Ludvík organizuje civilní obyvatelstvo k brannému odporu proti zabrání jámy Poláky. Před radnicí bylo shromážděno asi 100 lidí, v sokolovně pak 50 lidí, kteří čekali na zbraně, pro něž jel inž. Škuta do Mor. Ostravy.

Inž. Škuta dostavil se dne 5. listopadu v 0.30 hod. na polic. ředitelství a žádal vydání zbraní, aby mohl obsadit s civilním ozbrojeným obyvatelstvem z Radvanic, Michálkovic a Slezské Ostravy jámu Ludvík a zabránit tak jejímu zabrání Polskem. Inž. Škuta prohlásil, že nedostane-li zbraně, že se jich zmocní jeho lidé sami, a že již táhnou do Mor. Ostravy. Je prý tu doba, že někteří páni musejí zmizet a také zmizí. Když policie a vojsko nic nedělají, musí podniknout akci sám Škuta a pohraniční hlídky a stráž získa prý na svoji stranu. Někdo musí prý podniknout útok na Poláky, ježto lidé čekají, jen až někdo začne.

Ježto veškeré domluvy koncept. úředníka, aby se inž. Škuta uvaroval hnát lidi do záhuby a snažil se je naopak jako inteligent a štáb. kapitán v zál. uklidnit, nepomáhaly a bylo nebezpečí nepředložených činů, byl Škuta zadržen a je dosud v polic. vězení. Činí dojem člověka, jemuž selhaly nervy (duševní otřes).

V 0.45 hod. dne 5. listopadu 1938 přijelo před kasárny Národní gardy v Mor. Ostravě nákladní auto se 40 lidmi, kteří se dožadovali vydání zbraní. Po domluvě vrátili se ihned do Radvanic. Do Radvanic byli v noci vysláni velitel sboru uniform. stráž policie z Mor. Ostravy a velitel Národní gardy v Mor. Ostravě, pplk. v zál. Foustka, kteří demonstranty vyzvali k rozchodu, použivše k jejich uklidnění výmluvy, že inž. Škuta jel do Místku k misi generála Brauna.

Vojsko a policie obsadily všechny přístupné cesty k jámě Ludvík a polic. ředitelství doufá, že má situaci v rukou. Dnes ráno započala stávkou usnesená na včerejší poradě odborových organizací. Před započítím stávky byla dělnictvu přečtena na uvedené poradě usnesená resoluce, načež se dělnictvo v klidu rozešlo. Pouze osazenstvo jámy Ludvík se usneslo, že uspořádá v 9 hod. sraz u sokolovny v Radvanicích, odkud potáhne průvodem k jámě Ludvík.^a

ZAB - ZÚB prez, k. 296, i. č. 19602. Originál, strojopis.¹

^a Bez podpisu, s poznámkou o nahlášení prezidiu ministerstva vnitra (Dr. Resl) v 9.45 hod.

V záhlaví razítko Zemského úřadu v Brně s datem 6. 11.- 1938 a č. j. 19231.

¹ Zpráva byla s malými stylistickými úpravami nahlášena prezídiem Zemského úřadu v Brně (Dr. Krejčí) ministerstvu vnitra, které ji jako čj. 2453/1938 (dodatek k fonogramu 2448/38) rozeslalo dalším úřadům (rozdělovník viz dokument č.).

VHA - MNO, HŠ, 3. odd., k. 25, Dodatky I, i. č. 5362. Originál, strojopis.

1938, 5. listopadu, 12.30 hod, Moravská Ostrava. - Záznam telefonické zprávy policejního ředitelství o manifestaci v Radvanicích za propuštění inž. Škuty a proti záboru dolu Ludvík.

Mor. Ostrava - situace.

Telefonický rozhovor.

Policejní ředitelství v Mor. Ostravě (Dr. Stumpfe) telefonuje dne 5. listopadu 1938 ve 12.30 hodin toto:

Po 9. hodině dnešního dne shromáždilo se před sokolovnou v Radvanicích asi 500 lidí, k nimž promluvil horník Blaník, člen deputace, která byla včera u mise gen. Brauna v Místku. Týž uklidňoval shromážděný dav, zmínil se však o tom, že inž. Škuta jest zatčen a že jest v Mor. Ostravě u pol. ředitelství. Po této zmínce ozvaly se výkřiky „Propust'te Škutu, my si pro něho půjdeme, dejte nám zbraně“. Po skončeném proslovu byl vzdán hold prezidentu Masarykovi jednoduše tichem, načež byla zapěna státní hymna. Po projevu byla vyslána k pol. řed. v Mor. Ostravě deputace, žádati o propuštění inž. Škuty. Shromáždění zatím vzrostlo na 1500 lidí a čekalo na návrat deputace. Deputace byla přijata v 10 hodin vládním radou Dr. Bačou, který jí vysvětlil situaci, zdůraznil, že se na věci nedá nic měnit a vyzval, aby zachovali klid. Deputace se uklidnila, a když jí bylo sděleno, že Škuta není ve vazbě pol. ředitelství a že bude moci co nejdříve k lidu promluvit, odjela deputace do Radvanic. Inž. Škuta byl mezitím propuštěn, odvezen na sekretariát rep.[ublikánské] strany, jejímž je činovníkem, a sekretariát byl současně vyrozuměn, aby inž. Škuta byl uklidněn a aby bylo na něho působeno v tom směru, aby uklidnil i horníky.

Shromáždění, čekající na návrat deputace, vzrostlo na 3.000 lidí, kteří se chovali většinou klidně a bylo na nich už pozorovat velikou depresi, když bylo sděleno, co bylo řečeno deputaci na pol. ředitelství v Mor. Ostravě. Po 11. hodině přijel do Radvanic inž. Škuta, kde prohlásil ke shromáždění před sokolovnou, které zatím kleslo na 700 lidí, že jáma Ludvík (leží na katastru obce Slezská Ostrava) je definitivně ztracena, že se nedá nic dělat a vyzval shromážděné ke klidu a rozchodu. Jeho výzvy bylo uposlechnuto a mezi lidmi bylo pozorovati depresi.

V 11.30 hod. byl již v Radvanicích naprostý klid a nejsou zatím pozorovány žádné příznaky, které by svědčily o zhoršení situace.^a

ZAB - ZÚB prez, k. 296, i. č. 19602. Originál, strojopis.

^a *Podpis „Pavлін“, poznámka o nahlášení prezidiu ministerstva vnitra (Dr. Fiala) v 15.30 hod. Uloženo jako součást spisu č. j. 19231.*

1938, 5. listopadu, Radvanice. - Zpráva četnické stanice o manifestacích proti záboru Dolu Ludvík ve dnech 4. - 5. listopadu 1938.

Četnická stanice Radvanice, okr. Frýdek

Čís. jedn. 396 dův./1938

Radvanice, 5. listopad 1938.

Věc: Situace v pohraničí - zpráva

Odpověď k čís. jedn. 2972 dův./38,

O k r e s n í ú ř a d

ze dne 21. října 1938.

F r ý d e k

Důvěrné!

K výnosu zemského úřadu v Brně, čís. jedn. 18.681/l/1, ze dne 17. 10. 1938, hlásím toto:

Dodatkem ke zprávě ze dne 4. 11. 1938 hlásím, že na manifestaci v prostranství sokolského hřiště v Radvanicích o 16. hod. dostavilo se celkem asi 8.000 osob, což bylo omylem ve zprávě ze dne 4. 11. 1938 uvedeno ve výši asi 600 osob. Na této manifestaci promluvili k shromáždění lidu 3 řečníci, a to Ladislav Třenecký, odbor. učitel, Jaroslav Mikula, učitel a Ignác Olšanský, českoslov. farář, všichni z Radvanic. Tito řečníci mluví k lidu vesměs proti zabrání obce Radvanic a jámy Ludvík polským vojskem a ku konci řeči byla řečníkem Olšanským přečtena rezoluce, která byla zaslána jednak min. zahran. Dr. Chvalkovskému a min. předsedovi arm. gen. Surovému. Ke konci proslovu vyzval řečník Olšanský lid ke klidu a zachování vzorného pořádku, by lid po skončené manifestaci šel v průvodu Radvanicemi a pak se v klidu rozešel domů. Po manifestaci šel skutečně lid v průvodu Radvanicemi, načež kolem 18. hodiny se po skončení v klidu rozešel do svých domovů.

Průběh, jakož i skončení této manifestace byl hlášen telefonicky pol. ředitel. a okr. četn. vel. v Mor. Ostravě.

Dne 4. 11. 1938 o 20.30 hod. přijel ing. škpt. Karel Škuta, zaměstnaný u báň. hut. spol. na jámě Ludvík v Radvanicích, z Mor. Ostravy na jámu Ludvík do Radvanic. Při návratu prohlásil ing. Škuta na jámě Ludvík před dělníky, že jáma Ludvík již padla a ihned také telefonoval odtud do hostince Beigera v Radvanicích. Zde tuto telefonní zprávu převzal pol. inspektor Josef Sklář, který se ihned dotazoval místního četnictva, zda-li jest pravdou, že jáma Ludvík je zabrána polským vojskem. Zpráva o zabrání jámy Ludvík rozšířila se ihned mezi přítomnými hosty v hostinci Beigera, někteří vyběhli z hostince ven a pobouřili místní občany, kteří se pak v počtu 400-600 osob shlukli v nádvoří Sokolovny v Radvanicích. Mezi tou dobou přijel k shluklému davu ing. škpt. Škuta, který k davu promluvil a slíbil těmto, že opatří zbraně a že půjdou zabrániti polskému vojsku obsaditi jámu Ludvík. Ohledně zbraní obrátil se ing. škpt. Škuta na ubytovanou

voj. posádku v Radvanicích hran. pl. 4, kdež mu bylo zapůjčení zbraní energicky odepřeno. Poté odejel ing. škpt. Škuta pro zbraně na policej. ředitel. v Mor. Ostravě, kdežto srocený dav lidu zůstal v Sokolovně, kde vyčkával návratu ing. Škuty až do 2.45 hod. dne 5. 11. 1938, načež se v klidu rozešel, neboť ing. škpt. Škuta byl na policej. ředitel. v Mor. Ostravě zadržen.

Dne 5. 11. 1938 kolem 9. hod. sešlo se asi 8.000 - 10.000 osob v sokolovně v Radvanicích, kdež bylo protestováno proti zabránění obce Radvanic a jámy Ludvík polským vojskem a zároveň žádáno, aby ing. škpt. Škuta byl propuštěn. Přítomný Dr. Beiger z policej. ředitel. v Mor. Ostravě odejel s deputací do Mor. Ostravy, odkud pak se deputace tato vrátila s propuštěným již ing. škpt. Škutou. Škuta při příjezdu do Radvanic promluvil k shromážděným, aby se rozešli, že je to bezúčelné, načež se dav kolem 11. hodiny v klidu rozešel do svých domovů.

Při průběhu tohoto shluknutí až do jeho skončení byli rovněž přítomni bezpečnostní policejní orgánové z policej. ředitel. Mor. Ostravy a průběh a skončení tohoto shluknutí bylo telefonicky hlášeno policej. ředitelství a okr. čet. vel. v Mor. Ostravě.

Zpráva byla zaslána zem. četn. vel. v Brně, velitel. četn. odděl., policej. ředitel. a velitelství praporu SOS v Mor. Ostravě, okr. úřadu ve Frýdku a zprav. důstoj. hran. p. pl. 4 ve Sl. Ostravě.

Velitel odkomandován

šstrážm. Smejkal^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). Kopie, strojopis.

^a *Vlastnoruční podpis, razítko OÚ Frýdek s datem 7. 11. 1939 a čj. 669/2.*

1938, 5. listopadu, Kunčičky (o. Frýdek). - Hlášení četnické stanice o stávce na Dole Alexandr na protest proti záboru dolů na Ostravsku Poláky.

Četnická stanice Kunčičky, okres Frýdek.

Kunčičky, 5. listopad 1938.

Čís. jedn. 446 dův./1938.

Věc: Stávka horníků na jámě

Alexandr v Kunčičkách, okres Frýdek.

Z e m s k ý ú ř a d

Odpověď k čís.jedn. 18.681/I/1 ze dne

B r n o.

17.10.1938 Zemského úřadu Brno

DUVĚRNÉ !

Dne 5. listopadu 1938 o 6 hod. při ranní směně, zahájili horníci jámy Alexandr v Kunčičkách jednodenní stávku na protest proti dalšímu záboru uhelných dolů na Ostravsku a šikanování českého dělnictva ze strany Polska.

Osazenstvo jámy Alexander čítá celkem 406 horníků. Z tohoto počtu nenastoupilo při ranní směně dne 5. listopadu 1938 180 - 200 horníků. Nejnutnější práce v dole obstarává potřebný počet horníků, který není stávkujícími ohrožován.

Jednodenní stávka byla zahájena po usnesení všech odborových organizací a revírní rady v Mor. Ostravě.

Horníci po příchodu na ranní směnu dne 5. listopadu 1938 o 6 hod. shromáždili se v zápisně (cejchovně) jámy Alexander, kde jim byla členem místní závodní rady Eduardem Krobotem z Kunčiček čp. 219 přečtena úředně schválená resoluce, obsahující důvody vpředu již uvedené.

Po přečtení resoluce opustili horníci závod a v klidu se rozešli. Veřejný pořádek a klid nebyl dosud nikde porušen a nejeví se známek, že by k něčemu podobnému došlo.

Hlášení stejného znění předkládám: zemskému četnickému velitelství a zemskému úřadu v Brně, velitelství četnického oddělení, okresnímu četnickému velitelství a policejnímu ředitelství v Mor. Ostravě, okresnímu úřadu ve Frýdku a velitelství hraničářského praporu 4 zprav. důst. ve Slezské Ostravě, přímo.

Velitel stanice

vrchn. strážm. Lorenzini.

ZAB - ZÚB prez, k. 296, i. č. 19602. Originál, strojopis.

1938, 5. listopadu, Moravská Ostrava. - Hlášení policejního ředitelství o průběhu protestních akcí proti hrozbě záboru Dolu Ludvík v Radvanicích.

PREZIDIUM POLICEJNÍHO ŘEDITELSTVÍ V MOR. OSTRAVĚ

Číslo jednací: Pr-8472

Předmět: Protestní akce hornických odborových organizací proti zabírání dalších dolů v revíru ostravsko-karvinském, akce proti zabránění jámy Ludvík v Radvanicích.

Dne 5. listopadu 1938.

Z e m s k é m u ú ř a d u , odd.I/1

v B r n ě

S poukazem na telefonické zprávy, podané dne 4. a 5. listopadu 1938, podávám tuto písemnou zprávu:

Revírní rada spolu s hornickými odborovými organizacemi ostravského revíru svolala na den 4. listopadu 1938 o 16. hod. do místnosti kavárny Elektra v Mor. Ostravě protestní schůzi všech členů závodních rad a funkcionářů odborových hornických organizací proti dalšímu zabírání dolů a obsazování části revíru polskou ozbrojenou mocí.

Schůze zúčastnilo se 96 členů závodních rad a funkcionářů skupin, jakož i všichni tajemníci hornických odborových organizací včetně zástupců průmyslového svazu horníků.

Schůzi zahájil a tuto řídil tajemník revírní rady v Mor. Ostravě Jan Topinka. Týž promluvil též jako řečník, jenž ve svém 20 minut trvajícím referátu probral nynější situaci, jaká se v ostravsko-karvinském revíru projevila po okupaci polskými vojsky. Řečník upozornil ve svém referátě na to, že zábor není ještě u konce a že horníci na jámě Ludvík v Radvanicích musí být připraveni na to nejhorší, ježto o této jámě není dosud rozhodnuto. Odborové hornické organizace po zralé úvaze dospěly k tomu názoru, že Praha na vše to, co se na Ostravsku děje, pohlíží příliš klidně a že bylo také deputacím do Prahy vypraveným naznačeno, že na Ostravsku lidé události klidně snášejí. Jest proto nutno Praze kategoricky říci, že jest již dosti těch šikanů a opomíjení zdejšího kraje. "V prvních dnech záboru nechtěli jsme činiti státnímu aparátu, policii a úřadům žádné těžkosti, nyní ale musíme pozvednouti varovný hlas a kategoricky prohlásiti, že toto jest již dosti. Proto svolali jsme vás, abychom zaprotestovali klidnou jednodenní stávkou. V předporadě se všemi organizacemi vypracovali jsme rezoluci, která musí býti zítra ráno v koupelnách nebo známkovnách osazenstvu závodu přečtena a osazenstvo pak posláno domů."

Topinka žádal pak přítomné, aby netrpěli žádných srocování ani shromažďování a aby se chránili před nezodpovědnými a podvratnými živly, placenými cizími penězi, kteří čekají na to,

aby každého hornického projevu bylo zneužito. Na to přečetl resoluci, jejíž opis v příloze přikládám, která byla jednomyslně přítomnými schválena. Ku konci schůze upozornil, že směna bude se čítati jako omluvená a nebude započítána do dovolených. Zaměstnavatelé přislíbili, že stávkou promeškanou směnu nahradí horníkům jiným pracovním dnem.

Protestní schůze měla klidný a důstojný průběh a nebyla nikým rušena.

Dne 4. 11. 1938 odpoledne byly na telegrafních tyčích v obci Radvanicích vylepeny plakáty, ve kterých se obyvatelstva obce na nich vyzývá k účasti na manifestační schůzi dne 4. 11. 1938 o 16. hod. v sále sokolovny v Radvanicích pořádané. Některé plakátky, vesměs rukou psané, měly podpis učitelský sbor.

O 14. hod. téhož dne nesfáralo osazenstvo jámy Ludvík v Radvanicích v počtu 800 horníků na odpolední směnu s omluvou, že se zúčastní schůze v 16 hod. v sokolovně v Radvanicích. Osazenstvo seřadilo se u jámy Ludvík a se státní vlajkou v čele šli o 14.40 hod. do Radvanic, kam došli před 16 hod.

Mezitím shromáždilo se již na cvičišti u sokolovny přes 4.000 osob, kterýžto počet vzrostl přibylými horníky asi na 5.000. Po 16. hod. zahájil shromáždění učitel Třelecký Ladislav¹ z Radvanic, který promluvil o tom, že osud jámy Ludvík v Radvanicích jest nejistý a poukazoval na to, že se v Praze málo starají o hraničáře na Těšínsku. Jinak nabádal horníky i veškeré shromážděné ke klidu s poukazem na vážnost doby. Ve stejném smyslu promluvil další řečník odborný učitel Jaroslav Mikula a čsl. farář Ignác Olšanský. Po jejich proslovech byla přečtena a odhlasována resoluce adresovaná panu předsedovi vlády armádnímu generálu Syrovému a ministru zahraničí Dr. Chvalkovskému, v níž se žádá, aby Radvanice zůstaly při Československu.

Po skončení shromáždění v 17 hod. utvořil se průvod před sokolovnou, který šel se státní vlajkou a školními dětmi v počtu asi 7.000 osob, prošel Radvanicemi po státní silnici až po osadu Lipina a vrátil se o 3/4 18 hod. zpět k sokolovně, kde byl rozchod. Účastníci průvodu, kteří se rekrutovali z obyvatel obcí Radvanic, Bartovic a Šenova, provolávali v průvodu "Ať žije Československá republika" a "Radvanice nedáme", jinak chovali se klidně.

Tento projev byl akcí radvanického učitelstva, které dle vlastního prohlášení jeho zástupců chtělo zabránit tomu, aby se znepokojeného a roztrpčeného obyvatelstva nezmocnily nekalé živly, jak fašistické, tak komunistické a aby byl pokud možno v obci udržen klid.

Téhož dne o 23.50 hod. bylo strážím z Radvanic telefonicky sděleno zdejšímu policejnímu ředitelství, že inž. Škuta z jámy Ludvík organizuje v Radvanicích civilní obyvatelstvo resp. horníky z jámy Ludvík k brannému odporu proti zabrání této jámy Poláky. V tu dobu bylo před radnicí shromážděno asi 100 lidí a v sokolovně 50 mužů, kteří dle informací čekali na zbraně, pro které jel inž. Škuta do Mor. Ostravy. Inž. Škuta dostavil se o 0.30 hod. na policejní ředitelství v Mor. Ostravě a žádal od žurnálního úředníka, aby mu byly vydány zbraně, ježto organizoval muže v Radvanicích, Michálkovicích a Sl. Ostravě, které chce ozbrojit a obsadit jámu Ludvík,

aby tak zabránil jejímu obsazení polským vojskem. Když byl se svou žádostí odmítnut, prohlásil v rozčilení, že když mu zbraně nebudou vydány, zmocní se jich jeho lidé sami a že již táhnou do Ostravy. Je prý tu doba, že někteří páni musí zmizet a oni také zmizí. Když policie a vojsko nic nedělá, podnikne akci sám a pohraniční hlídky i stráž přitáhl na svou stranu. Někdo prý útok na Poláky musí podniknout, lidé jen čekají až někdo začne.

Ježto veškeré domluvy, aby se Škuta vyvaroval nezodpovědného činu hnáti lidi do záhuby a naopak snažil se je jako inteligent a štábní kapitán v záloze uklidnit, nepomáhaly a bylo nebezpečí vzhledem k zřejmému krajně rozčilenému stavu inž. Škuty, že by se týž mohl dopustit nepředloženého činu, byl inž. Škuta u zdejšího úřadu zadržen a dán prozatím do policejní věznice.

Mezitím, co Škuta vyjednával na policejním ředitelství, přijelo o 0.45 hod. před kasárna Národní gardy v Mor. Ostravě nákladní auto se 40 lidmi, kteří se dožadovali zbraní. Po domluvě bezpečnostních orgánů a velitele Národní gardy podpl. v záloze Foustky vrátili se tito zpět do Radvanic.

Do Radvanic byl vyslán velitel sboru uniformované stráže kapitán Němec, který v doprovodu zmíněného Foustky demonstranty vyzval k rozchodu, kteréžto výzvy bylo též uposlechnuto, když jim bylo z taktických důvodů sděleno, že inž. Škuta odejel ve věci k misi generála Brauna do Místku.

Dne 5. listopadu 1938 zahájena byla na všech uhelných závodech kromě koksoven v neokupovaném území protestní hornická stávková. Osazenstvu byla na těchto jámách přečtena rezoluce a tito vyzváni, aby se v klidu rozešli do svých domovů, čehož bylo vesměs uposlechnuto.

Pouze osazenstvo z jámy Ludvík po přečtení rezoluce usneslo se na tom, že potáhnou k sokolovně v Radvanicích, kde o 9. hod. má býti nový projev obyvatelstva obce Radvanic a že po projevu potáhnou k jámě Ludvík.

Před 9. hod. shromáždilo se před sokolovnou v Radvanicích asi 500 lidí, ponejvíce horníků, ke kterým promluvil krátce jistý Blaník, horník a uprchlík z Louk na Karvinsku, který včerejšího odpoledne jako člen deputace horníků z Radvanic byl přijat misí generála Brauna. Blaník promluvil stručně ku shromážděným, snažil se je uklidnit, když se však zmínil o inž. Škutovi, že je týž zatčen na policejním ředitelství, padaly ze zástupu výkřiky "Propust'te Škutu", "My si pro něho půjdeme", "Dejte nám zbraně". Na to byl vzdán hold prezidentu Osvoboditeli jednodominutovým klidem a zazpívána státní hymna. Řečník odebral se pak k intervenujícímu polic. radovi Dr. Bajgrovi a vyjednával s ním o přípuštění vyslání deputace na policejní ředitelství, která chce zde žádati, aby byl inž. Škuta propuštěn. Zákroku bylo vyhověno a deputace odejela do Mor. Ostravy, zatím co demonstranti, jejichž počet vzrostl na 3.000 osob, čekali na její návrat.

Deputace dostavila se ke mně po 10. hod. Vysvětlil jsem jí situaci a podařilo se mi deputaci přesvědčiti, že jen klidem a rozvahou může býti zabráněno event. dalším zákrokům z polské strany a že proto jest nutno, aby i oni v tom směru na hornictvo působili.

Inž. Škuta byl mnou mezitím propuštěn a v doprovodu policejního úředníka odejel na sekretariát republikánské strany, který mnou byl napřed upozorněn na rozrušení Škutovo s výzvou, aby tajemníci snažili se jej uklidniti a přiměti k tomu, aby Škuta odejel do Radvanic a tam sám svým vlivem působil k uklidnění shromážděného hornictva.

To se též stalo a před 11. hod. přijel inž. Škuta před sokolovnu v Radvanicích, kde se nacházelo asi 700 horníků, k nimž Škuta prohlásil, že jáma Ludvík je definitivně ztracena, že se sám co nejvíce o záchranu staral, bohužel však na věci nedá se již ničeho měniti a vyzval pak přítomné, aby se v klidu rozešli.

Kromě několika výkřiků, jimiž shromáždění dávalo najevo svůj odpor, byla výzva přijata celkem klidně a s jistou depresí a shromáždění se o 1/2 12. hod. rozešli. V tu dobu nastal již v Radvanicích úplný klid až na malé hloučky, které stále prochází Radvanicemi, chovají se však klidně.

Dělnictvo jest zřejmě již unaveno a podle všech okolností nejsou prozatím žádné příznaky, že by situace se dále zhoršila.

Předkládám současně v opise prezidiu ministerstva vnitra, ministerstvu zahraničí a ministerstvu národní obrany, hlavní štáb 2. odd.

Vládní rada a policejní ředitel:

Bača^a

P ř í l o h a :

Revírní rada pro okres
moravsko-ostravského revírního
báňského úřadu v Mor. Ostravě.

Re z o l u c e

Členové závodních rad a osazenstva zbylých báňských závodů ostravského revíru sledují se zatajeným dechem poslední události a obtíže, které vznikají při zabránění území jak na straně opavské, tak na straně těšínské. Tyto zábory, které se provádí hlavně ze strany Polska se všechnou bezohledností, mají za následek hromadnou katastrofu v rodinách horních zaměstnanců, kterých je již přes 2000 bez vlastní domácnosti a bez naděje na příští obživu. Tento počet nemá být ještě skončený a znovu usiluje se ze strany Polska o zabránění dalších dvou

šachet, kteréžto zabrání automaticky přinese nové obtíže, nové šikany a celé stovky českých havířů bude znovu při tomto záboru z práce vyhozeno. Dosud je na polské straně zabrán 19 závodů a na německé straně 2 závody. Z 19 nejbohatších závodů, které zabralo Polsko, byla propuštěna a různě šikanována největší část českého osazenstva. Méně těchto případů bylo na dvou závodech zabraných Německem, ale i zde se šikany a propouštění provádělo.

Na 21 závodech na území republiky, z nichž je 14 šachet, 4 koksovny a 3 elektrické ústředny, zůstal daleko menší počet osazenstva a také tyto šachty jsou hospodářsky daleko méně únosné než závody dosud zabrané. Přihlížíme-li k počtu osazenstva, zůstalo na polské straně 16.390 a na německé straně 1.630 zaměstnanců. Na území republiky zůstalo celkem 14.873 zaměstnanců. Tento počet je rozmnožen o 2.000 horníků a stovky úředníků, kteří byli vyhoštěni ze strany polské a kteří se dnes se svými rodinami plouží Ostravou a nejbližším okolím v úplné beznaději do příštích dnů. Členové závodních rad, zástupci odborových organizací a revírní rada nemohou nadále k tomuto neštěstí přihlížet a nemohou i nadále bráti zodpovědnost za všechny události, které musí tento stav přivodit kdyby měl býti ještě zhoršován dalším zabíráním šachet a dalším vyhazováním lidí ze zabraného území Polskem na území republiky. Hornické organizace, osazenstva zbylých závodů na ostravské straně vyzývají vládu, armádu a všechny odpovědné činitele, aby nenechali ještě více tuto katastrofu zvětšovat. Volají také a snad marně k hluchému svědomí světa a států, které nás do tohoto neštěstí uvrhly, aby aspoň způsobily zastavení dalšího šikanování našeho lidu, jemuž se běře vedle obydlí rodiny a práce všechna víra v příští život a žene se do zoufalství. Je těžko předvídat, nebude-li tento pochod v nejbližších hodinách zastaven, v jakém směru se události vyvinou. Proto znovu nejen členové závodních rad, ale i všechna osazenstva zbylých závodů protestují a volají po zastavení dalšího záboru báňských závodů. Nestane-li se tak, pak necht' důsledky z tohoto postupu padnou na ty, kteří tento stav vytvořili.

ZAB - ZÚB prez, k. 296, ič. 19602. Originál, strojopis (u rezoluce kopie, strojopis).

^a *Vlastnoruční podpis, razítko Zemského úřadu v Brně s datem uložení 8. 11. 1938 a č. j. 19297.*

¹ *Správně Třenecký Ladislav.*

1938, 6. listopadu, [Místek]. - Záznam mise gen. Hrabčíka o předběžné prohlídce hraniční čáry v úseku Hrušov - Šenov.

Předchozí prohlídka hraniční čáry v úseku Hrušov - Šenov.

Dne 6. listopadu 1938.

H R U Š O V.

Hrušovský jez - žádat podjezí až k ohbí Odry.

Odůvodnění: Odpadové vody z jámy Hubertus, z chem. továrny a z obce Hrušova ústí nyní do Odry nad jezem. Po dokončení stavby jezu a při vzduté vodě nutno tyto odpadové vody zaústiti pod jezem.

Maximální požadavek. Žádat hranici navrženou vítkovickými doly (viz mapa)^a včetně hrušovského rybníka a větrné jámy dolu Hubertus.

Odůvodnění: Hrušovský rybník jest celý podrubán, nemá praktické ceny pro Polsko, větrná jáma dolu Hubertus existenci podmínkou pro důl sám. Celé území jest proloženo kabely obsluhujícími větrací zařízení.

Maximální požadavek. Od jezu podél hřbitova středem hrušovského rybníka (prostřední hráz). dále podél vlečné dráhy k jámě Oskar (jáma Ida s haldou [případně] nám).

H E Ř M A N I C E.

Hrušovský vodovod v Heřmanicích u dvora náleží nám.

Žádat hranici stále podél vlečky - pokusit se jednat o jámu Oskar.

M I C H Á L K O V I C E.

Žádat výletní místo Eldorado a navrhnout hranici dále údolím k žel. [ezničnímu] propustku a dále podél lesa.

Výletní místo Brazílie je naše.

Další pevný bod průsek [s] el. [elektrickým] vedením o vysokém napětí.

Další pevný bod při haldě jámy Hedvika.

Jáma Ludvík. Žádat jámu a navrhnout další hranici - lesní cestu zaústující nad křižovatkou u dvoru Stromořadí.

Š E N O V.

Křižovatka dvůr Stromořadí. Žádat křižovátku a navrhnout objízdnu cestu před Podlesí.

Odůvodnění: Šenov by neměl spojení do Ostravy, kdežto na polské straně spojení s Petřvaldem by zprostředkovala navrhovaná objízdná cesta.

V nejkrajnějším případě žádat rozpůlení křižovatky nebo její neutralizaci.

Navrhnout posunutí hranice mezi dvorem Stromořadí a obcí Šenovem asi o 500 m na východ.

Odůvodnění: Obci Šenovu nutno ponechat vodovodní nádrže, jež zásobují jeho vodovod a jež leží v prostoru, jejíž odstoupení se žádá.

Ve vlastní obci Šenově žádat též posun hranice pokud možno na východ se stejným odůvodněním.^b

ZAO - Mise gen. Hrabčíka, i.č. 2. Kopie, strojopis.

^a *Mapa chybí.*

^b *Označení původce chybí.*

1938, 7. listopadu, Frýdek. - Výňatek ze situační zprávy okresního hejtmána o delimitaci části obce Horní Domaslavice.

Okresní hejtmán ve Frýdku

Čís. pres. 669/2

Dne 7. listopadu 1938.

Situační zpráva.

" P "

Z e m s k é m u ú ř a d u I/1

v B r n ě

S odvoláním na výnos zemského úřadu v Brně ze dne 17. října 1938, číslo 18.881/I/1 podávám tuto zprávu:

Dne 4. listopadu 1938 v dopoledních hodinách doslechlo se obyvatelstvo osady Kocurovic obce Horní Domaslavice, býv. okres Český Těšín, že jejich osada případně zpět ČSR. V důsledku této zprávy shluklo se obyvatelstvo Kocurovic před budovou české školy a dožadovalo se na polském učiteli, aby tento ihned vyvěsil na školní budově český prapor. Učitel zdráhal se zpočátku tak učiniti, později však z donucení obyvatelstva prapor na budově nechal vyvěsiti a sám se ihned odstěhoval do Dol. Domaslavic. Hned nato obyvatelstvo osady Kocurovic strhávalo polské úřední vyhlášky a téměř na všech domech vyvěsilo české prapory. Taktéž polské nápisy na veřejných budovách zabílili a provisorně přepsali na nápisy české. Když se o této události dověděli polští učitelé v Dol. Domaslavicích uzamkli ve škole české děti a zdráhali se tyto vydati rodičům s podotknutím, že tyto budou patřiti do Polska. Podle vyprávění obyvatelstva pochází tyto děti z Dolních Domaslavic z pozaříčí řeky Lučiny, která má tvořiti budoucí státní hranice česko-polské a dochází do školy v Dol. Domaslavicích přes řeku Lučinu, kterážto škola v tomto případě by připadla k Polsku. Několik matek rodičů odebralo se ihned na vojenské velitelství do Frýdku. Škola v Dol. Domaslavicích byla zatím střežena několika polskými vojáky a financi.

Obyvatelstvo osady Kocurovic zanechalo ihned veškerou práci a radostí nad tím, že případně zpět k ČSR se vzájemně líbalo a objímalo. Vrchol radosti a jásotu dostoupil v tamním místním hostinci "Mokryše", kde na rychlo sehnaná hudba vyhrávala.

Dne 4. listopadu 1938 o 18.30 hod. obsadilo asi 14 vojáků polské okupační armády domek Twardkové v Dol. Domaslavicích, stojící před říčkou Lučinou. Jest to první překročení říčky Lučiny polskými vojáky, kdy se stáhly „placówki“ za říčku Lučinu do Dol. Domaslavic. Podle výroku jednoho vojáka překročí prý větší počet polského vojska říčku Lučinu.

Dne 4. 11. 1938 kolem 23. hod. připochovala k hostinci Mokryše v osadě Kocurovicích jedna četa polského vojska, vedená npor. Nowakem, který se dotazoval, kým byl v obci porušen

veřejný pořádek. Když mu přítomnými občany bylo sděleno, že osada případně zpět k ČSR a že nikým pořádek porušen nebyl, ihned odpochoval s četou do Dol. Domaslavic. Podle důvěrné zprávy mešká v Karviné asi 3.000 polských vojáků, kteří jsou ubytováni v závodních bytech. Taktéž ve Skočově mají tábořiti veškeré složky polského vojska.

V noci na 5. listopad 1938, když obyvatelstvo obce Šenova věrohodně zvědělo, že část obce Šenova bude okupována Polskem, byly na různých domech, plotech a stodolách v Šenově napsány červenou olejovou barvou tyto nápisy:

1) "Pryč s Polskem, ať žije ČSR."

2) "Pryč se zrádci, dejte nám zbraně!"

3) „Vojáci neustupujte, chraňte nás. Pryč s Polákami a se zrádci!“

4) "Zažehněte Poláky za Olzu", přičemž byla namalována šibenice s visící osobou s nadpisem "Poláci".

5) "Šenov patří ČSR, pryč s Poláky."

Nápisy byly napsány asi nezodpovědnou mládeží do 14 let a byly z nařízení obecního úřadu odstraněny.

Původní rozjitření obyvatelstva poněkud ochablo a toto hledí s vážnými obavami budoucnosti vstříc. Současně si pořizuje zase houfně nákupy potravin a předměty denní potřeby.

Pisatelé shora uvedených nápisů nebyli dosud zjištěni.

[...]¹

Okresní hejtman^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). - Kopie, strojopis.

^a Bez podpisu a bez dalšího označení.

¹ Vypuštěna pasáž o incidentu vojína J. Stiebra v Soběšovicích, organizování Slezského odboje v Komorní Lhotce a situaci v dalších místech Těšínska.

1938, 8. listopadu, Frýdek. - Výňatek ze situační zprávy okresního hejtmana o delimitaci části obce Šenov.

pres. 669/3

8. listopadu 1938.

Situační zpráva.

" P "

Z e m s k é m u ú ř a d u I/1

v B r n ě

Dne 6. listopadu 1938 o 15. hod. shromáždilo se na okresní silnici v Šenově asi 1500 místních občanů obojího pohlaví včetně dětí a zastavili auto generála Hrabčíka, když jel se svým průvodem Šenovem.

Jménem českého lidu předneslo několik občanů generálu Hrabčíkovi prosbu, aby při rozdělení Šenova a odstoupení jeho části Polsku svým vlivem ochránil zájmy českého lidu.

Po proslovu generála Hrabčíka se shromáždění v klidu rozešlo a veřejný klid a pořádek nebyl porušen.

Dne 7. listopadu 1938 shromáždilo se v dopoledních hodinách v obci Dolní Tošanovice, okres Český Těšín, za demarkační čarou u státní silnice Frýdek - Těšín, na které leží poslední čs. vesnice Vojkovice, a prozatímní četnickou stanicí Vojkovice asi 2.000 osob české národnosti, očekávající příchod delimitační komise, aby projevíli svojí účastí projev sympatií vůči ČSR a nelibost nad přidělením k polskému státu.

Tento dav shromáždil se z přilehlých českých obcí Dobratice, Šprochovice, Bukovice, Vojkovice, Horní a Dolní Domaslavice a Soběšovice.

Hlavní shromážděním občanstva bylo v obci Dolní Tošanovice u české státní Matiční školy. Svým shromážděním chtěli tito občané prokázati a ukázati delimitační komisi, která má určit definitivní hranici, svoji sílu.

Mezi davem byly pozorovány státní čs. vlajky a malé praporky.

Polské vojsko tento shromážděný lid s nasazenými bodly obklíčilo a po zásahu z vyšších kompetentních míst vojenských provedlo jmenný soupis všech přítomných.

Kovářský pomocník Josef Žvak, nar. 1908 ve Vojkovicích a bytem ve Vojkovicích č. 25, který se rovněž zúčastnil shromáždění lidu před Matiční školou v Dol. Tošanovicích, byl polskými vojíny zatčen proto, že jednomu z přítomných vojínů řekl: "Proč jste tu přišli, vždyť Vás tu žádný nevolal?" Kam byl Josef Žvak odveden, nebylo dosud zjištěno.

[...]¹

Okresní hejtman:^a

SOkA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). Kopie, strojopis.

^a *Parafa podpisu.*

¹ *Vypuštěna pasáž o zatčení lesních dělníků u Vojkovic.*

1938, 8. listopadu, Radvanice. - Zpráva četnické stanice o průběhu delimitace hranic v Radvanicích.

Četnická stanice Radvanice, okres Frýdek. Radvanice, 8. listopadu 1938.

Čís. jedn. 396 dův./1938.

Věc: Situace v pohraničí - zpráva

Okresní úřad

Odpověď k čís. jedn. 2972 dův./38,

Frýdek

ze dne 21. 10. 1938.

Důvěrné

K výnosu zemského úřadu v Brně, čís. jedn. 18.681/I/1, ze dne 17. 10. 1938 hlásím toto:

Dne 8. listopadu 1938 asi o 12 hod. dostavila se do Radvanic delimitační komise za účelem vyměření státních hranic. Komise se skládala, a to za čs. vládu gen. Hrabčík a insp. fin. stráže Hovorka, za polskou vládu plukovník, dosud neznámého jména. Mimo těchto byli z obou stran přítomni technici úředníci (:ing.:). Tato komise prováděla měření na státní hranici pod hostincem Vašíčka u budovy sanatoria. Ježto se komise nedohodla, bylo jednání o 13,30 hod. přerušeno, načež komise odejela do Šenova, odkud bude vyměřování hranic započato.

Dne 8. listopadu 1938 byl v Radvanicích klid a veřejný pořádek nebyl nikde porušen a obyvatelstvo zdejší se zvýšeným zájmem neustále sleduje výsledek delimitační komise.

Sociální, hospodářské a školské poměry v obsazeném území se až dosud nezměnily.

Zpráva byla podána zem. četn. vel. v Brně, velitelství četn. odděl., polic. ředitel. a vel. prap. SOS v Mor. Ostravě, okres. úřadu ve Frýdku a zprav. důstoj. hran. p. pl. 4 ve Sl. Ostravě.

Velitel stan. odkomandován

štrážm. Navrátil I^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). - Kopie, strojopis.

^a Pouze vlastnoruční podpis, razítko OÚ Frýdek z 9. 11. 1938, č. j. 669/4.

1938, [8. listopadu],^a Moravská Ostrava. - Leták Slezského odboje vyzývající k odporu proti polskému záboru Těšínska a k intervencím u delimitační komise.

Těšínský lide!

V těchto dnech prožíváme nejmávnější chvíle, neboť delimitační komise projíždí naším Těšínskem a určuje, komu z nás bude nadále dopřáno žít v ČSR. Jak je Vám všem v poslední chvíli známo, jedná se prý vážně o to, aby Polákům ke všem dosud zabraným územím byla ještě přidána jáma Ludvík, Michal a dokonce i část obce Šenova. Občané, připustíme to? Nezačneme se konečně jednou bránit a neučiníme přítrž polské chamtivosti? Lide těšínský, cožpak již není v Tobě kapky krve a žádné odvahy? Ty lide vidíš, jak se stále více zužuje oprátka kolem Tvého krku a Ty nevyčítáš, že jedním rozmachem je možno ubít svého vraha? Cožpak jsme již opravdu tak zkažený národ, že se nedovedeme postavit příkoří na odpor? Nezapomeň, lide těšínský, že budoucnost bude nás kdysi soudit, že jsme pro bojácnost nedovedli obětovat své pohodlí pro budoucnost našich dětí. Dnes je již třeba ukončit slovní válku a začít s činy. Vybízíme Vás proto, abyste houfně obsadili ulice, kudy bude projíždět delimitační komise a hlasitě se domáhali práva, sami si rozhodovali o své budoucnosti. Nedejte se dále balamutit rozhlasovým projevem, že klid a chladné nervy jsou jediná naše záchrana. Klid a spokojenost pomáhá našim nepřátelům. Klidem a spokojeností se obelhávají delimitační komise. Strhanými českými nápisy před příjezdem těchto komisí se operuje tím, že tyto obce mají vzhled úplné polské obce. A my proti takové propagandě máme dle čl. rozhlasu chodit klidně se založenými rukama? Je-li ochotna čl. vláda nás obětovat barbarským Polákům, pak se stavit do nejostřejší pozice proti ní, poněvadž zájem nás všech je vyšší než vláda, která dnes je a zítra již být nemusí. My na Těšínsku pociťovali jsme dvacet let, jak jsme byli stále odstrkováni, zapomínáni, my jsme pociťovali, jak macešsky se Praha k nám chovala, my jsme dnes již také přišli k přesvědčení, že Praha pro Bůh ví jaké zájmy nás nakonec zradila. My musíme nyní do ulic a denně volat: „Dejte nám plebiscit.“ Nevyslyšíte-li naše volání, pak krev, která již nyní teče a teprve poteče, padne na hlavy těch, kteří vedli osud státu v této těžké době. Voláme stále a stále: „Kdo nemáš odvalu potýkat se s dnešním těžkým životem, ustup.“

Poláci vypověděli naše horníky, učitele, řemeslníky, obchodníky, sedláky a mnoho a mnoho dalších občanů a naše úřady na tyto skutky nedovedly učiniti nic jiného, než že daly vyvěsit v některých obcích vyhlášky, že se bude příště postupovat se vsí přísností proti těm, kteří by chtěli od nás vypovědět Poláka. Tedy nás může každý hadrář vypovědit, nás mohou střítet, bičovat, ale chraň Bůh, abyste se opovážil někdo někomu něco vrátit. Pak se proti Vám postaví dýchavičný ouřední šiml a doporučí Vám, abyste za každou ránu, kterou obdržíte, ještě zdvořile

poděkovali. My jsme v předešlém letáku vyhlásili boj prohrávající humanitě a lidskosti a i proti zákazu budeme vracet křivdu za křivdu. To je vůle silného mládí a tomu musí ustoupit zpuchřelý byrokratizm. My máme na Těšínsku tisíce a tisíce nezaměstnaných horníků a lidí jiných povolání a těmto lidem se musí dát okamžitě možnost práce. My nebudeme čekat, až se pro jejich záchranu rozhoupá nějaký sedmdesátiletý dědeček k nějaké činnosti. My Vás žádáme, abyste konečně již přestali s heslováním, s chrlením krásných frází a chopili se činu: „Cizinci ven a práci našim lidem.“

Horníci, úředníci a všichni zaměstnanci, kteří jste zůstali v zabraném území, dodržujte pevně tyto směrnice. Nedejte se koupit nějakým tím mizerným zlotým k tomu, abyste napravovali to, co negramotní Stašci za těch několik dní pokazili. Neprodávejte svou dovednost a svoji národní hrdost. Vaše služby bude potřebovat osvobozené Těšínsko. Nejste sami. Vytrvejte. Do boje za plebiscit na Těšínsku.

Kdo ničí a nerozšiřuje tyto letáky, je zrádcem těšínského lidu.

Velitelství Slezského odboje.

SZMO - SÚ, sign. S 15.732, sbírka dok. materiálu V. Valečka „Těšínsko za polské okupace v letech 1938-1939“, s. 32-33 a příl. č. 1. Kopie, strojopis.

^a *Leták není datován. Podle zprávy četnické stanice v Radvanicích z 9. 11. 1938 bylo zaznamenáno jeho šíření v obci v noci na 9. listopadu s poznámkou, že sem byl asi dopraven z Ostravy. SOkA Frýdek-Místek, OÚ Frýdek prez., k. 78, i. č. 8049 (533).*

1938, 10. listopadu, Slezská Ostrava. - Hlášení uniformovaného policejního strážního sboru o nálezu letáků protestujících proti účasti gen. Hrabčíka v delimitační komisi.

Policejní ředitelství v Mor. Ostravě.

Uniform. policejní strážní sbor.

Oddělení: Sl. Ostrava.

Věc: Rozšiřování letáků ve Sl. Ostravě,

neznámými pachateli.

Čís.stan.kn.Sl.O. 1672/38.

H l á š e n í .

Ve Sl. Ostravě dne 10. listopadu 1938.

V noci na 10. listopadu 1938 bylo neznámými pachateli ve Sl. Ostravě rozházeno větší množství letáků, obsahem namířených proti účasti gen. Hrabčíka v delimitační komisi.

Letáky byly zčásti posbírány hlídkami polic. stráže a připojují se k hlášení. Z pachatelů nebyl nikdo přistižen.

H l á s í : Alois Růžička, pol. prakt.

Příloha:

O b ě a n é !!!!

Po mnichovském diktátu ocitl se náš národ v tragické situaci. Museli jsme se smířit s novým životem v novém státě. Nenastal však nový život všem občanům v nové republice. „Bud'te klidni - zachovejte rozvahu“. Těmito slovy utišují nás Ti, kterým dosud nenastal "nový život". Naši spoluobčané vyhoštění z bývalých našich krajů a ti, kteří tam ještě zůstali a čeká je stejný osud, nemohou býti "klidni". V přítomné době jedná se o bytí mnohých českých lidí.

O b ě a n e p ř e m ý š l e j :

Máš-li dosud své zaměstnání a nebyl jsi nucen začít "nový život" - projdi se útulky, kde jsou ubytovány rodiny uprchlíků ze Slezska, dále nádražím, kde příbytky těchto ubožáků tvoří vagony. Nahlédni do těchto rodin! Dá ti to cit, abys tyto ubožáky konejšil slovy "bud'te klidní" ? - když v barech, kavárnách, divadlech vesele se baví naši vedoucí "demokraté"??? Co ví taková nafintěná žena pana sekčního šéfa o živoření těchto ubohých??? Máme dopustit, aby těchto ubožáků stále přibývalo??

Polsko zabírá náš Slezský kraj víc, než mu bylo neprávem přiznáno.

V přítomné době jedná se o přesných hranicích v Radvanicích a o zabránění dolu Ludvík. Proč byl ustanoven do delimitační komise gen. Hrabčík???

Rozumí on duši slezského lidu? Proč neurčila vláda gen. Vicherka - rodáka z Petřvaldu. Ten by jistě hájil a rval se o každý metr naší drahé půdy Slezska.

P r o s t ý č e s k ý l i d e , voláme k tobě jménem všech těch nevinných ubožáků - stůj při nás - přijď nás posílit v den, kdy bude rozhodováno o dolu Ludvík.

N e d á m e j i ž a n i p í d ' !!! To je naše heslo. Ustoupí-li naše těžkopádná, nám nikdy neporozumějící vláda v Praze - neustoupíme MY - nikdy!!!

S l e z s k ý o d b o j .

ZAO - PŘMO prez., k. 439, i. č. 6/441. Originál, strojopis (leták cyklostylovaná kopie, strojopis).

1938, 10. listopadu, Radvanice. - Výňatek ze zprávy četnické stanice o podzemní stávce na Dole Ludvík proti polskému záboru a případech perzekuce ze strany polských úřadů.

Četnická stanice Radvanice, okres Frýdek

Čís. jedn. 396 dův./38

Radvanice, 10. listopad 1938.

Věc: Situace v pohraničí - zpráva.

Okresní úřad

Odpověď k čís. jedn. 2972/38 dův.,

Frýdek

ze dne 21.10. 1938

Důvěrné!

K výnosu zemského úřadu v Brně, čís. jedn. 18.681/l/l ze dne 17. 10. 1938 hlásím toto:

Dne 9. listopadu 1938 o 14. hod. na odpolední směně sfáralo dle udání správy závodu jámy Ludvík v Radvanicích (:ing. Marvan:) na zmíněný důl 270 horníků. Tito horníci během odpoledne v práci se dohodli, že po skončení směny po 22. hod. již nepojedou na povrch, nýbrž zůstanou v dole, kde zahájí stávku - hladovku. Účelem této hladovky měl býti protest proti event. zabrání jámy Ludvík ze strany polské vlády a dělníci se dohodli, že na povrch nevyjedou do té doby, než bude tato záležitost stran zabrání jámy Ludvík s konečnou platností vyřízena. Dne 9. listopadu 1938 po 22. hod. dostavila se do závodu za účelem práce druhá směna horníků za účelem vystřídání. První směna horníků však na povrch nevyfárala a prohlásila, že na svém ujednání, to jest na zahájení hladovky trvá. Vzhledem k této okolnosti správa závodu druhou směnu horníků na jámu za účelem práce nepustila. Veškerí horníci prvé směny od 9. listopadu 1938 od 14. hod., jakož i přes noc a dne 10. listopadu 1938 do 9. hod. nacházeli se na dole jámy Ludvík.

Dne 10. listopadu 1938 o 7.35 hod. přijela do Radvanic delimitační komise - mise generála Hrabčíka a z popudu této sjel na důl jámy Ludvík plk. Satory¹ a inž. škpt. v zál. Škuta, kde domluvou přiměli na dole horníky, kteří od 9. 11. 1938 tam vyhlásili stávku-hladovku a nechtěli vyfárati na povrch a tito dne 10. 11. 1938 o 9. hod. ihned vyjeli ze šachty. Na to druhá směna horníků v počtu 122 sjela dolů do šachty, takže stávka byla tím likvidována a na jámě Ludvík se normálně pracuje.

Po dobu stávky-hladovky byl na dole klid, žádný incident resp. násilí apod. ze strany horníků nebyl vyvolán a chod, obsluha důlních a větracích zařízení bylo horníky obstaráváno v naprostém pořádku.

Zahájení této stávky-hladovky bylo zdejší stanicí ihned hlášeno telefonicky dne 9. 11. 1938 o 20. hod. okr. četn. vel., pol. řed. a vel. prap. SOS v Mor. Ostravě.

Dále hlásím, že dne 9. 11. 1938 o 22.30 hod. uslyšela na hranicích ve službě se nacházející četn. hlídka zdejší stanice, šštrážm. Jaroslav Berger a šštrážm. Josef Navrátil I. střelbu z pistolí a

ručních granátů. Celkem bylo vypáleno asi 15 ran z pistole a mimo to byly dva výbuchy ručních granátů. Hlídka, která se nacházela tou dobou u jámy Ludvík, ihned pospíšila po skončené střelbě ve směru střelby na hranicích, kde zjistila od finančních orgánů a členů SOS, že střeleno bylo na polském území směrem na naše území, a to poblíže želez. zastávky Hedvika, která je v polském území a je vzdálena asi 250 m od hostince Vašíčka, nacházejícího se na hranicích na našem území, katastru Sl. Ostravy.

Taktéž vybuchnuté 2 ruční granáty byly vrženy poblíže zmíněné žel. zastávky Hedvika na polském území. Kdo ruční granáty vrhl nedalo se zjistit. Taktéž nedalo se zjistit, zda z pistolí z polského území směrem na naše území stříleli polští vojáci, finanční orgánové neb civilní osoby a rovněž nebyly čs. finanční hlídkou viděny žádné osoby, které by před neb po střelbě prchaly buď z jedné neb druhé strany hranice.

Ze strany čs. území na zahájenou palbu z polského území, čs. finanční orgánové a hlídky SOS střelbu neopětovaly. Na našem území nebyl střelbou z polského území zraněn nikdo, zda byl zraněn někdo na polském území není známo, jen dle neprověřené zprávy měl být zraněn pouze jeden polský voják.

Tato zpráva byla ihned po zjištění dne 9. 11. 1938 hlášena rovněž telefonicky o 23.30 hod. okr. četn. vel., pol. řed. a vel. prap. SOS v Mor. Ostravě.

[...]^a

Dne 10. listopadu 1938 udala na zdejší stanici Marie Zavadová, manželka průvodčího místní dráhy M.K.D., bytem v Radvanicích čp. 472, okr. Frýdek, že její manžel Antonín Závada byl dne 5. 11. 1938 při konání služby v Petřvaldě polskými policejními orgány zadržen a po výslechu dodán do vazby okr. soudu ve Fryštátě.

Zavadová dne 9. 11. 1938 odjela do Fryštátu za účelem návštěvy svého manžela. Přítomný okresní soudce, který byl velmi mlád (asi 25 roků) neznámého jména u okresního soudu ve Fryštátě se Zavadovou nechtěl česky mluvit, takže Zavadová, která polsky nezná, byla nucena se soudcem mluvit jediné německy, avšak on jí odpovídal polsky. Soudce nechtěl vůbec připustit Zavadovou, by tato mohla mluvit se svým manželem. Teprve na úpěnlivou prosbu Zavadové a pláč dítěte soudce vyhověl, takže tato mohla pouze několik minut v přítomnosti soudce s Antonínem Zavadou mluvit. Soudce prohlásil Zavadové, že její manžel je obviněn ze špionáže ve prospěch čs. republiky a jako důvod udal, že Závada se dne 4. 11. 1938 zúčastnil manifestace v Radvanicích - sokolovně, kde prý bylo přítomno asi 6.000 osob a kde se prý manifestovalo proti zabrání Radvanic a jámy Ludvík polským vojskem.

Po odchodu Zavadové byl Antonín Závada dne 9. 11. 1938 eskortován od okr. soudu ve Fryštátě k soudu v Těšíně.

V noci na 10. 11. 1938 byly v Radvanicích rozšiřovány letáky štvavého vůči delimitační komisi - mise gen. Hrabčíka. Jeden exemplář těchto letáků se připojuje.^b

Pátrání po rozšiřovateli těchto letáků zůstalo zde až dosud bezvýsledné a jest pravděpodobno, že tyto letáky jsou zhotoveny v Mor. Ostravě a sem dopraveny.

Zpráva byla podána zem. četn. vel. Brno, vel. četn. odd., pol. řed. a vel. prap. SOS v Mor. Ostravě, okr. úřadu ve Frýdku a zprav. důst. hr. plk. 4 ve Sl. Ostravě.

Velitel odkomandován

šštrážm. Smejkal^c

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533).

^a *Vypuštěna pasáž o věznění F. Stuchlíka ve Fryštátě.*

^b *Příloha chybí. Jde však zřejmě o leták uvedený v dokumentu č. 19.*

^c *Vlastnoruční podpis.*

¹ *Správně Satorie.*

1938, 11. listopadu, Brno. - Pokyn zemského prezidenta k cenzuře zpráv o Dole Ludvík a jednáních mise gen. Hrabčíka.

Zemský úřad v Brně.

Čís. 19.399/I/1

Předmět:

Tiskový pokyn.

V Brně dne 11. listopadu 1938.

„Důvěrné! Velmi nutné!“

Všem pánům okresním hejtmanům, panům policejním ředitelům v Brně a Mor. Ostravě a pánům správcům státních policejních úřadů v Jemnici a Jihlavě.

Veškeré zprávy o jámě Ludvík v Radvanicích, jakož i o jednání mise generála Hrabčíka v radvanickém úseku buďte potlačeny.

Rovněž tak bylo by potlačit zprávy, uvádějící ciferně počet českých báňských úředníků propuštěných z Polska.

Podřízení úředníci, vykonávající tiskovou prohlídku buďtež o tomto pokynu ihned uvědoměni.

Za zemského prezidenta: Drbal v.r.

ZAO - PŘMO prez., k. 439, i. č. 6/449. Kopie, strojopis.

1938, 14. listopadu, Brno. - Tiskový pokyn Zemského úřadu o cenzuře map se zakreslenou demarkační linií.

Zemský úřad v Brně.

Čís. 19.471/I/1

Předmět:

Tiskový pokyn.

V Brně dne 14. listopadu 1938.

"Důvěrné! Velmi nutné!"

Všem pánům okresním hejtmanům a pánům přednostům státních policejních úřadů.

Podřízené úřady, vykonávající tiskovou cenzuru se poukazují, aby bezpodmínečně potlačily v tisku jakékoliv mapy se zakreslenou demarkační čarou i kdyby snad z mapy bylo zřejmo, že nejde o definitivní státní hranice.

Zároveň buď učiněno opatření za účelem zamezení veřejného vyšetřování, prodeje a rozšiřování takových map.

Tím se doplňuje tiskový pokyn ze 17. října 1938, čís. 18.675/I/1 o odstranění map se zakreslenou demarkační čarou z kupeckého trhu.

Panu přednostovi úřadu se ukládá, aby o tomto pokynu byli bezodkladně vyrozuměni úředníci vykonávající tiskovou prohlídku.

V sídle státního zastupitelství budiž i toto o tomto pokynu uvědoměno.

Za zemského presidenta: Drbal v.r.^a

ZAO - PŘMO prez., k. 439, i. č. 6/452.

^a Bez podpisu, razítka PŘMO s datem 15. 11. 1938, č. j. 6/452/1.

1938, 16. listopadu, Moravská Ostrava. - Záznam telefonické zprávy policejního ředitelství o pokusu obyvatel Šenova zabránit polskému vojsku v postupu k delimitační linii.

Obsazení demarkační čáry

u Šumbarku polským vojskem.

Telefonický rozhovor

Dne 16. listopadu 1938 ve 20.50 hod. telefonuje policejní ředitelství v Mor. Ostravě (Dr. Másilko) toto:

Dne 16. 11. 1938 před 12. hod. shromáždilo se na silnici vedoucí z Radvanic do Šumbarku 400 kroků za křižovatkou "Stromořadí" směrem k Šumbarku asi 1000 osob, většinou obyvatel Šenova, v úmyslu zameziti postup polských okupačních jednotek, které měli v uvedenou dobu postoupiti po uvedené silnici až na křižovátku "Stromořadí".

Velitel hranič. pl. 4 plukovník Satorie snažil se bouřícímu davu jeho úmysl rozmluviti. Jeho snaha zůstala však marnou, neboť tito lidé, zejména ženy počínaly si jako smyslu zbavené, klekaly na zem a spínajíce ruce za všeobecného pláče a nářku prosily, aby nebylo dovoleno Polákům dále postoupiti. Plukovník Satorie byl úplně bezmocný a hluboce dojat, raději odešel. Také styčný důstojník, jistý škpt. hran. pl. 4. doprovázející velitele polských jednotek, musel se davu vyhnouti. Jelikož dav byl rozhodnut neustoupiti ani násilí, šel důstojník unif. stráže zdejšího úřadu vstříc po silnici již přicházejícím polským jednotkám a požádal velitele, aby jednotky zastavil a nějaký čas posečkal. Hned na to byla přivolána 2 družstva SOS umístěná v Šenově k zjednání pořádku, avšak ani těmto nebylo možno lid po dobrém k rozejití přiměti, neboť shromážděné obecenstvo prohlásilo, že se dají raději postřílet, než by Polákům ustoupili. Když velitel polských jednotek prohlásil, že déle nečeká, že si cestu uvolní sám, byl dav, aby se zamezilo krveprolití, ještě jednou vyzván a pak mocí tlačěn zpět až 100 kroků za nově stanovenou hranici, kde byl rozptýlen. Tím bylo polským jednotkám umožněno obsaditi stanovenou hranici, aniž by došlo k násilí z té neb oné strany. Mezi tím dostavivší se pohotovosti pěší i jízdní policie z Mor. Ostravy

nebylo již použito a tato byla po uklidnění vrácena.

Ve 13.30 hod. bylo obsazení v tomto úseku ukončeno. V obvodu policejního ředitelství v Mor. Ostravě bylo obsazení nové hraniční čáry provedeno hladce a bez zvláštních příhod. Odpoledne byl již na celé čáře klid.^a

ZAB - ZÚB prez, k. 296, ič. 19602. Originál, strojopis.

^a *Rukopisný podpis nečitelný, zápis o předání zprávy min. vnitra, odd. 13 /Dr. Spálenka) 16. 11. 1938 ve 22.05 hod., razítko Zemského úřadu v Brně s datem uložení 17. 11. 1938, č. j. 19602.*

1938, 16. listopadu, Radvanice. - Zpráva četnické stanice o průběhu delimitace československo-polské hranice u Radvanic a o stávce na Dole Hedvika v Petřvaldě.

Četnická stanice Radvanice, okres Frýdek

Čís. jedn. 398 dův./38

Radvanice, 16. listopad 1938.

Věc: Situace v pohraničí - zpráva.

Odpověď k čís.jedn.2973/38

ze dne 21.10.1938

Okresní úřad

Frýdek Důvěrné!

K výnosu zemského úřadu v Brně, čís. jedn. 18.691/1/I, ze dne 17. 10. 1938, hlásím toto:

Dne 16. listopadu 1938 o 12. hod. dostavila se do Radvanic na státní hranice česko-polská komise a bylo ihned započato se zabíráním čs. území polským vojskem. Byla zabráná od původní státní hranice Petřvald-Radvanice, část Sl. Ostravy (dělnická kolonie) a část Radvanic, skupina chalup zv. "Šporovnice", takže státní hranice se posunula asi 1 km od Petřvaldu, směrem na Radvanice. O 13.15 hod. pokračovalo polské vojsko v zabírání čs. území, a to poblíže jámy Ludvík směrem k Šenovu.

Během celého dne 16. listopadu 1938 se obyvatelstvo ze zabraného území, tj. z části Sl. Ostravy a skupiny chalup zv. Šporovnice, překotně stěhovalo, a to jednak do Radvanic a do hlavní části Sl. Ostravy. Obyvatelstvo bylo sice dosti rozhořčeno nad opětnou ztrátou našeho čs. území, avšak k žádnému incidentu, resp. násilí ze strany obyvatelstva nedošlo.

Dne 16. listopadu 1938 o 13.10 hod. dověděla se hlídka zdejší stanice od občana zabraného území z Petřvaldu, že osazenstvo jámy Hedvika v Petřvaldu hodlá o 14. hod. zahájit na dole stávkou-hladovkou a mimo to druhá směna horníků při střídání o 14. hod. má rovněž sjetí na důl a taktéž ve stávce pokračovati. Tato zpráva byla zdejší hlídkou o 15.10 hod. prověřena, načež bylo zjištěno, že horníci asi v počtu 500 na jámě Hedvika v Petřvaldu na dole skutečně zůstali, stávkou-hladovkou započali a na povrch nevyfárali. Zda druhá směna horníků o 14. hod. sjela rovněž na důl, nedalo se prozatím zjistiti.

Zpráva byla zaslána zem. čet. vel. v Brně, vel. čet. odděl., pol. ředitel. a vel. prap. SOS v Mor. Ostravě, okr. úřadu ve Frýdku a zprav. důstoj. hran. n. pl. 4 ve Sl. Ostravě.

Velitel odkomandován

šstrážm. Navrátil I.^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). - Kopie, strojopis.

^a Vlastnoruční podpis.

1938, 17. listopadu, Frýdek. - Hlášení velitelství roty SOS o incidentu v Prostředních Bludovicích a o průběhu delimitace československo-polské hranice.

Velitelství roty SOS Frýdek

Frýdek, 17. listopadu 1938.

Denní hlášení

Velitelství praporu SOS

Mor. Ostrava

[...]^a

Dne 15. listopadu 1938 o 23.30 hod. byl zraněn ručním granátem syn domkaře Viktor Feber z Prostředních Bludovic, který byl po poskytnutí první pomoci převezen do Všeobecné veřejné nemocnice ve Frýdku, kde dne 16. listopadu 1938 o 3. hod. zranění podlehl.

Viktor Feber se hlásil k polské národnosti a v noci na 16. listopadu 1938 prý střežil obytné stavení svého otce před útokem bojůvkářů. O 23,30 hod. uslyšela vojenská a četnická hlídka explozi granátu, proto spěchala v ono místo, kde našla sténajícího Febera. Týž byl zraněn na ruce, hlavě a břichu. Byl v bezvědomí a byl ihned odvezen do nemocnice. Tam nejdříve nechtěl vůbec odpovídati a teprve když byl upozorněn, že zranění jeho jest smrtelné, udal, že zranění mu bylo způsobeno ručním granátem, který hodil občan oblečený v civilním obleku. Jeho výpověď byla podle tvrzení lékařů nejistá a měli dojem že Feber neudal pravdu.

V obci Prostředních Bludovicích kolují všeobecně pověsti, že Viktor Feber obdržel ruční granát, s kterým neuměl zacházeti neb vojínem nebyl, s tímto si asi při střežení domu pohrával, přivedl ho k explozi a takto si zranění způsobil.

Jak četnické tak i finanční a vojenské hlídky prohledaly celé okolí, nic podezřelého však nenalezly.

Dne 16. listopadu 1938 o 10.30 hod. opustily polské policejní a finanční stráže ve zdejším úseku území před řekou Lučinou a stáhly se zpět.

Do tohoto území Polskem uvolněného vešli příslušníci SOS, finanční stráže, jakož i příslušníci četnictva z četnických stanic dne 16. listopadu 1938 o 12. hodině.

Ve vesnicích, které byly Polskem uvolněny, byly na oslavu pořádány průvody s hudbou, lidé plakali radostí a vítali s kyticemi a provoláváním slávy ČSR přicházející bezpečnostní orgány. Tito zaujali ihned svá stanoviště a hlídkovali podél státních hranic. Vojsko zůstalo na původních místech a jen hlídky se posunuly blíže hranice.

Skoro na všech budovách, které připadly zpět ČSR, vlály čs. prapory.

V obcích, resp. jejich částech, které byly postoupeny dne 16. listopadu 1938 Polsku, bylo obyvatelstvo velmi stísněno a prosilo čs. orgány, aby se brzy vrátily a nenechaly je dlouho pod polským jhem. Mnoho lidí plakalo.

Po 12. hodině přibližovalo se polské vojsko k území, které mělo okupovati v družstvech, na každém výhodnějším místě zaujímalo palebné postavení s kulometry. Hledělo se k nově stanovené hranici dostati pokud možno nepozorovaně.

Obyvatelé v tomto území zachovaly mrazivý klid, nikdo nepřišel přicházejícím vstříc, nikde nebylo ani jediného praporu. K incidentům však dne 16. listopadu 1938 nedošlo.

Poměry tyto byly získány vlastním pozorováním podepsaného.

Podle hlášení družstva 91 ubytovala se polská policie v místnostech evakuované četnické stanice Prostřední Bludovice, finanční stráž jest prozatím ubytována ve dvoře Františka Černoška tak zv. Ober-Hof.

Po provedené okupaci obce Prostředních Bludovic obsadily polské vojenské hlídky dům občana Nytry - polského šovinisty, který bydlí v sousedství zraněného Viktora Febera. Hned na to přijelo v autě několik polských důstojníků, kteří vešli k Nytrovi, pravděpodobně za účelem získání informací o smrtelném zranění 32ti letého Viktora Febera.

Hlásím, že družstva SOS byla dne 16. listopadu 1938 po celý den i noc venku na nově stanovené hranici, by nedošlo k nějakým nedorozuměním a proto ani nemohla hlášení předložiti písemně. Podepsaný u všech družstev byl a přijal hlášení ústně.

Velitel roty SOS Frýdek

por.výk.Vaňhárek^b

SOKA FM - OÚF, prez., k. 78, i. č. 8049 (533). Kopie, strojopis.

^a *Vypuštěna pasáž se zprávami vojenského rázu.*

^b *Vlastnoruční podpis, příjmové razítko Okresného četnického velitelství 17. 11. 1938, č. j. 758 dův/1938.*

1938, 17. listopadu, Frýdek. Výňatek ze zprávy okresního hejtmána o obsazení části obce Šenov polským vojskem.

OKRESNÍ HEJTMAN VE FRÝDKU

Čís. pres.703/11

Dne 17. listopadu 1938.

Situační zprávy.

"P"

Z e m s k é m u ú ř a d u I/1

v B r n ě

S odvoláním na výnos zemského úřadu v Brně ze dne 17. 10. 1938, č. 18681/I/1 podávám následující zprávu:

[...]^a

Dne 16. listopadu 1938 po 12 hodině obsadilo polské vojsko část Šenova tzv. Podlesí. Okupaci prováděly 2 čety vojska - pěchoty s policejní stráží vpředu.

Před příchodem polského vojska shromáždilo se asi 1000 osob obojího pohlaví ze Šenova a okolí, na státní silnici na "Podlesí" v Šenově, kde chtěli zabránit polskému vojsku v dalším postupu.

[...]^b

Okresní hejtmán:

Mohelnický^c

ZAB, ZÚB prez, k. 296, ič. 19714. Originál, strojopis.

^a Vypuštěna pasáž týkající se smrtelného zranění Viktora Febera 15. 11. 1938 v Prostředních Bludovicích.

^b Vypuštěna pasáž o situaci v delimitovaných obcích shodná s popisem hlášení velitelství roty SOS Frýdek v dokumentu č. 25.

^c Vlastnoruční podpis, razítko Zemského úřadu v Brně ze 22. 11. 1939, č. j. 19735.

1938, 17. listopadu, Frýdek. - Hlášení okresního četnického velitele o obsazení části obce Šenov polským vojskem.

Čís. jedn. 758/3 dův./1938

Frýdek, 17. listopad 1938.

O k r e s n í ú ř a d

F r ý d e k

Opis ranního hlášení velitelství roty SOS Frýdek předkládám na vědomí.

a hlásím (oznamuji):

Při okupaci části obce Šenova v okrese Frýdek polským vojskem dne 16. listopadu 1938, která započala o 12. hod., shluklo se na státní silnici v Šenově - Podlesí několik set osob ze zabírané části obce a zabraňovala polskému vojsku v postupu a obsazování obce.

Dav pozůstával většinou z žen, dětí a části mužů, kteří byli Poláky z území již zabraného vypovězeni neb propuštěni z práce. Z nejodvážnějších se postavilo asi 400 osob na silnici, ohromné davy jdoucí do tisíců stály v blízkosti silnice, většina z nich plakala.

Na místo se dostavivším plk. Satorim, vel. hran. prap. 24 a okr. četn. vel. Gureckým byl dav domluvou nucen k rozchodu; když však situace se stávala hrozivější, byl dav po příchodu dvou družstev SOS za velení kpt. výk. Jelínka a příslušníků stanice Šenov pozvolna z cesty zatlačen a uvolněn průchod polskému vojsku až na stanovenou hraniční čáru.

Vyklizování se dělo pozvolna a největší ohleduplností. Při vyklizování nedošlo k žádným násilnostem ze strany obyvatelstva, ani k nějakým ostřejším zákrokům neb zatčení ze strany četnictva.

Po zatlačení obyvatelstva až za hraniční čáru zůstala část v klidu v blízkosti hraniční čáry, část se rozešla do svých domovů.

Okupace části obce Šenova byla provedena směrem od Šumbarku. V čele nástupového proudu šlo družstvo vojáků po celé šířce silnice. Za nimi šla skupina finanční a policejní stráže, po stranách silnice řetěz vojáků a finanční stráže, z nichž jednotlivci měli služební psy. Několik desítek kroků za skupinou policejní stráže šlo asi půl praporu polského vojska, za nimiž následovalo několik desítek Poláků (civilních osob) z polského území.

Jde na místa stanovená rozkazem zem. četn. vel. Brno ze dne 19. října 1938, čís. jedn. 2.972 dův./1938.

Okresní četnický velitel^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). Kopie, strojopis. ^a Podpis nečitelný.

1938, 17. listopadu, Radvanice. - Zpráva četnické stanice o delimitaci státní hranice v úseku Michálkovice - Šenov a o stávce na dolech Hedvika a Pokrok v Petřvaldu.

Četnická stanice Radvanice, okres. Frýdek

Čís. jedn. 396 dův./1938 Radvanice,

17. listopad 1938.

Věc: Situace v pohraničí - zpráva.

Odpověď k čís. jedn. 2972/1938

Okresní úřad

ze dne 21. 10. 1938

Frýdek Důvěrné!

K výnosu zemského úřadu v Brně, čís. jedn. 18.681/1/I ze dne 17. 10. 1938 hlásím toto:

Dne 17. listopadu 1938 během dopoledne dostavila se na státní hranici česko-polská komise, která podrobně určovala státní hranici v úseku Michálkovice-Šenov.

Během včerejšího dne a dnešního stěhují se horníci české národnosti z hornické kolonie zvané "Kamčatka" ve Sl. Ostravě (zabrané území) do Radvanic a Sl. Ostravy.

Stávka-hladovka na jámě Hedvika v Petřvaldě skončila dne 16. listopadu 1938 o 23. hod. Jak bylo zjištěno strážm. Hlaváčem a Slavíkem, zahájili horníci uvedenou stávku dne 16. 11. 1938 o 14. hod. po skončení ranní směny a účelem této stávky měl být protest, aby jáma Hedvika a Pokrok v Petřvaldě připadly zpět k ČSR. Horníci jámy Hedvika se domluvili s horníky jámy Pokrok téhož dne o 17. hod., kdy někteří horníci z jámy Hedvika prošli uvedeným dolem na jámu Pokrok, kde po dohodě s horníky uvedené jámy zahájili i tito stávku.

Horníci byli domluveni, že dříve na povrch nevyfárají, až budou splněny jejich požadavky a když splněny během třech dnů nebudou, tak mají dostatek dynamitu, aby uvedené doly demolovaly a následky si mohou správy uvedených závodů vzít na svědomí.

Za tím účelem uzavřeli vchody vedoucí do dolu a do klecí, spojili důlní vozíky, aby nemohlo k nim sjetí na důl vojsko.

Přesto se však kolem 21. hod. dostali ing. jámy Hedvika k horníkům a tito horníky vyzvali, aby od stávky upustili. K výzvě ing. připojili se horníci, kteří částečně již sympatizují s polskou vládou a tito ostatním horníkům stávku rozmluvili a tak stávka byla téhož dne o 23. hod. likvidována.

Správy zmíněných závodů dnem 17. 11. 1938 zastavily veškerou práci na závodech až do vyšetření, úplného zjištění, kdo stávku vyprovokoval.

Klid a veřejný pořádek v obci Petřvaldě, ani na zmíněných závodech porušen nebyl.

Zpráva byla zaslána zem. četn. vel. v Brně, vel. četn. odd., pol. řed., vel. prap. SOS v Mor. Ostravě, okr. úř. ve Frýdku a zprav. důstoj. hran. plk. 4 ve Sl. Ostravě.

Velitel odkomandován

šstrážm. Smejkal^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). - Kopie, strojopis.

^a *Vlastnoruční podpis, razítko Okresního úřadu Frýdek s datem 18. 11. 1938, č. j. 703/12.*

1938, 18. listopadu, Radvanice. - Zpráva četnické stanice o následcích stávků na Polskem zabraných dolech Pokrok a Hedvika v Petřvaldě.

Četnická stanice Radvanice, okres Frýdek

Čís. jedn. 396 dův./1938

Radvanice, 18. listopad 1938.

Věc: Situace v pohraničí - zpráva.

Odpověď k čís. jedn. 2972/38

Okresní úřad

ze dne 21. 10. 1938

Frýdek

K výnosu zemského úřadu v Brně, čís. jedn. 18.681/1/I ze dne 17. 10. 1938 hlásím toto:

Dle udání zaměstnance karvinsko-bohumínské dráhy Františka Gureckého z Petřvaldu čp. 986, okres Fryštát (zabrané území), byli dne 17. 11. 1938 o 23. hodně v souvislosti se stávkou-hladovkou na jámě Pokrok a Hedvika zatčeni jako inspirátoři této stávky:

Jindřich Karkoška, býv. dlouholetý starosta, české národnosti v Petřvaldu,

Josef Lejsek, obchodník a starosta Sokola, české národnosti z Petřvaldu,

František Káňa, báňský úředník z Petřvaldu.

Zatčení provedli civilní polští policejní orgánové, kde tyto osoby byly odvezeny, nedalo se prozatím zjistiti.

Na Jámě Pokrok bylo dne 18. 11. 1938 v dopoledních hodinách propuštěno z práce 150 horníků, včetně 16 dozorců, vesměs české národnosti, kteří se měli zúčastniti na Jámě Pokrok dne 16. 11. 1938 stávky.

Na jámě Hedvika se dne 18. 11. 1938 nepracuje a správa závodu vyšetřuje s polskými policejními orgány osoby, které se stávky zúčastnily z řad horníků. Pokud se dalo zjistiti, má býti z jámy Hedvika v důsledku této stávky propuštěno asi 400 horníků, ponějvíce české národnosti. V důsledku těchto událostí jest obyvatelstvo Petřvaldu značně rozhořčeno, a to hlavně nad propuštěním horníků.

Dne 17. 11. 1938 o 19. hod. pobili, a to obušky, polští policisté v hostinci Josefa Vašíčka ve Slezské Ostravě (nyní zabrané území) holič. pomocníka Aloise Frise bytem v Petřvaldě. Tito, aniž by udali nějaký důvod, jej bili a nadávali mu do českých psů, pak jej vyhodili před hostinec a odvedli jej na polský posterunek.

Sociální, hospodářské a školské poměry v obsazeném území se od poslední zprávy nezměnily.

Zpráva se zasílá v opise: vel. četn. odd. Mor. Ostrava, pol. řed. okres. četn. vel. a vel. prap. SOS v Mor. Ostravě, okres. úřad Frýdek a zprav. důst. hran. pl. 4 ve Slezské Ostravě.

Velitel odkomandován

šstrážm. Smejkal^a

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). Kopie, strojopis.

^a *Vlastnoruční podpis, razítko Okresního úřadu Frýdek s datem 19. 11. 1939, č. j. 703/13.*

1938, 18. listopadu, Pazderna. - Zpráva prozatímní četnické stanice o průběhu oslav navrácení osady Kocurovice zpátky k ČSR.

Četnická prozatímní stanice Pazderna,

okres Frýdek

Pazderna, 18. listopadu 1938.

Čís. jedn. 28 dův./1938

Věc: Situační zpráva z pohraničí

Zemské četnické velitelství

Brno. Přímo. Důvěrné!

Podle rozkazu ZČV Brno ze dne 19. 10. 1938, čís. jedn. 2972 dův./1938.

Hlásím - oznamuji, že znovuzískání části obce Dol. a Hor. Domaslavic a osady Kocurovic^a bylo obyvatelstvem těchto obcí oslaveno spontánním projevem. Dne 16. 11. 1938 před 12. hodinou sešlo se řečené obyvatelstvo v osadě Kocurovicích, kde přivítalo menší vojenské jednotky a ostatní orgány veřejné správy hudbou. Shromážděný průvod, čítající asi 1.000 hlav, ubíral se za doprovodu hudby kol dokola vráceného území. V čele průvodu byla nesena státní vlajka. V průvodu šlo také něco čl. vojska, vedeného pplk. Klímkem, hasičský sbor, sokoli a mnoho školních dětí opatřených menšími praporky. Vojsko a ostatní členové ozbrojených sborů byli obyvatelstvem srdečně přivítáni a obdařeni květinami. Když se průvod ubíral podél nových státních hranic a provolával "Ať žije ČSR", "My držíme s Vámi tam za vodou", "Na zdar", odehrávaly se mezi obyvatelstvem za hranicemi dojemné scény. Muži, ženy a děti plakali a z jejich řad padaly výroky "Vysvobod'te nás". Těmto scénám přihlíželi polští vojáci a několik orgánů od fin. stráže a policie. Při zastávce u školy v Domaslavicích byla zahrána státní hymna a po ukončení průvodu promluvil k tomuto náčelník hasičského sboru Nogol z Kocurovic. Na zástupce armády apeloval ústy všech, aby je již více neopouštěla a tlumočil věrnost Republice. Mezi jiným se zmínil o způsobu, jak s nimi po dobu zabrání Poláky bylo nakládáno a jak ihned terorem hnali české děti do polských škol, což nazval "tyraní". Zástupce armády odpověděl, že není jejich vinou, když se musely dělati územní ústupky a že armáda činila tak s těžkým srdcem.

Kolem 17. hod. byla slavnost ukončena a při této nedošlo k žádným incidentům jak mezi obyvatelstvem, tak i ze strany Poláků a v tomto směru nebylo třeba zakročovati.

Předkládám - zasílám přímo ZČV Brno, vel. četn. odd. Mor. Ostrava, okr. četn. vel. a okr. úřad ve Frýdku a zprav. důst. pěš. pl. 8 Slezského v Místku.

Velitel dosud nedošel

šstrážm. Drbal^b

SOKA FM - OÚF prez., k. 78, i. č. 8049 (533). - Kopie, strojopis.

^a V originále Kocurovice. ^b Bez vlastnoručního podpisu i příjmového razítka.

1938, 23. listopadu, Místek. - Záznam div. gen. Hrabčíka o programu jednání s polskou komisí o stanovení hranic na Těšínsku ve dnech 6. - 17. listopadu 1938.

Mise divizního generála Hrabčíka.

Jednání s polskou komisí

o stanovení hranic ve dnech 6. - [17.] listopadu 1938.

Časový postup:

6./11. 1938 4.15 hod. odjezd z Místku

8.- počátek jednání u hrušovského jezu

8.30 mostek Severní dráhy km 271.441

9.- Heřmanice u dvora

9.45 proti jámě „Oskar“

10.15 na kótě 238

11.- Heřmanice proti výletišti Eldorado

11.15 Heřmanice - Brazílie

12.- Michálkovice, les u elektr. [vedení] o vysokém napětí

12.40 odjezd k obědu

13 - 14.15 přestávka

14.30 zahájení jednání na křižovatce u dvoru Stromořadí

15.- lesní cesta k jámě „Ludvík“

15.15 - 16.30 Šenov. - Jednání se shromážděnými občany

16.30 odjezd ze Šenova

17.- příjezd Místek.

Pochůzka 5 1/2 hod.

7./11. 1938 7.15 hod. odjezd z Místku

7.40 příjezd do Hrušova

9.45 počátek jednání

11.30 jáma „Oskar“

12.30 - 13.30 Michálkovice

14.- konec jednání.

Pochůzka 5 hodin.

8./11. 1938 7.15 hod. odjezd z Místku

7.45 příjezd na křižovatku okres. silnice Michálkovice-Rychvald a

Michálkovice-Podlesí

- 8.- počátek jednání
- 10.30 výletní místo Eldorádo v Michálkovicích
- 12.- výletní místo Brazílie
- 14.- sanatorium v Radvanicích a konec jednání.

Pochůzka 4 1/2 hod.

9./11. 1938 7.15 hod. odjezd z Místku

- 8.- příjezd do Šenova - křižovatka, dvůr Stromořadí
- 9.15 Šenov
- 10.45 Šenov-Skrbeň
- 11.45 Šenov - potok Datyňák
- 13.- Horní Bludovice
- 14.- Žermanice a konec jednání.

Pochůzka 4 1/2 hod.

10./11. [1938] 7.15 hod. odjezd z Místku

- 8.- příjezd sanatorium v Radvanicích
- 10.- důl „Ludvík“
- 11.15 Šenov-křižovatka - dvůr Stromořadí
- 12.30 Vojkovice
- 14.30 Morávka a konec jednání.

Pochůzka 5 hodin.

11./11. [1938] 8.- hod. odjezd z Místku

- 8.30 dvůr Stromořadí
- 10.- Šenov
- 11.30 Skrbeň
- 13.30 konec jednání a odjezd do Místku.

Pochůzka 3 1/2 hod.

12./11. [1938] 7.15 hod. odjezd z Místku

- 9 - 11.30 Michálkovice - Eldorádo, Brazílie
- 12.30 Horní a Dolní Bludovice
- 13.30 Vojkovice
- 14.- konec jednání.

Pochůzka 4 hod.

15./11. [1938] 7.- hod. odjezd z Místku

9.30 - 11.30 Malý Polom

12.30 Morávka

13.- konec jednání.

Pochůzka 5 hodin.

16./11. [1938] 9.- hod. odjezd z Místku

9.30 dvůr Stromořadí

11.30 - 13.30 Skrbeň - Šimška

14.- konec jednání a odjezd do Místku.

Pochůzka 3 hodiny.

17./11.[1938] 7.15 hod. odjezd z Místku

8.- dvůr Stromořadí

10.- jáma „Ludvík“

11.30 Michálkovice - „Brazílie“

13.- Michálkovice - „Eldorádo“ a konec jednání.

Pochůzka 4 hodiny.

Správnost hořejších údajů se potvrzuje.

V Místku dne 23. listopadu 1938.

Div. generál Hrabčík.

ZAO - Mise gen. Hrabčíka, i. č. 2. Kopie, strojopis.

1938, 16. prosince, Moravská Ostrava. - Dopis policejního ředitelství vojenské misi generála Brauna o poškození hraničních mezníků na československo-polské hranici v úseku Heřmanic a Hrušova.

Prezidium Policejního ředitelství v Mor. Ostravě

Číslo jednací : Pr-9206/1

Dne 16. prosince 1938.

Vojenská mise p. generála B r a u n a

v M í s t k u.

Dne 12. prosince 1938 o 12.30 hod. oznámily strážníku Josefu Michnovi Marie Červenková, bytem Heřmanice č. 15 a Anna Studnická, bytem Heřmanice č. 51, okres Frýdek, že v příkopu vedle plotu jámy Ida v Hrušově leží, zaházen kamením z haldy, jeden dřevěný bílo-červeně natřený sloupek, který byl odstraněn ze státních česko-polských hranic v katastru obce Hrušova neznámým pachatelem a do příkopu pohozen. Sloupek byl v příkopu pohozen od demarkační čáry ve vzdálenosti asi 300 m.

Strážník Michna odebral se na označené místo, kde shledal, že sloupek, který vyznačoval demarkační čáru, byl ze země neznámým pachatelem vytržen a odnesen k jámě Ida v Hrušově, kde byl hozen do příkopu s tekoucí vodou a zatížen několika těžšími kameny.

Sloupek jest dlouhý 3 m, o průměru 20 cm, a jest tudíž pravděpodobno, že pachatelů bylo více, poněvadž jedna osoba by tak těžký sloupek neunesla.

Nahodilým vozkou nechal strážník Michna uvedený sloupek převézt na strážnici v Hrušově, kde se nachází dosud.

O případu vyrozuměn obecní úřad v Hrušově.

Zavedené pátrání po neznámém pachateli, který sloupek ze země vytrhnul, zůstalo dosud bezvýsledné.

Dne 15. prosince odpoledne prohlédli úředníci policejního ředitelství v Mor. Ostravě dr. Bahenský a dr. Másilko s praporčíkem Horákem zdejšího oddělení úsek, ve kterém se událo vyvrácení pohraničního sloupu. Přitom bylo zjištěno, že na úseku mezi silnicí u Heřmanic směrem po vytyčené hranici ku Hrušovu chybí celkem šest hraničních označení a to pět větších kolíků a jeden sloup. Uvedený sloup byl nalezen, jak jest uvedeno, a je zatím uschován na strážnici v Hrušově. Jeden z vyvrácených kolíků je pohozen v rybníku na polské straně u hráze rozdělující hrušovský rybník. Ostatní čtyři kolíky schází. Všechna tato označení byla natřena barvou bílou a červenou, což je patrné nejen z nalezených označení, nýbrž i dle stop v místech, kde byly kolíky zaraženy do země.

Místo porušení hraničních znaků nachází se v úseku mezi Hrušovem a Heřmanicemi a to v místě, kde zatímní hranice přetíná nejjižnější rybník u Hrušova a pak směřuje na východ k Heřmanicím. Na hrázi rybníku chybí jeden kolík, který se však nachází , jak shora uvedeno, pohozen blízko v rybníku na polské straně. Sloup, nacházející se na strážnici v Hrušově, stál na jižním rohu rybníka u Hrušova. Od tohoto místa směrem k Heřmanicím chybí čtyři kolíky, které však dosud nalezeny nebyly. Na dalším úseku směrem k Hrušovu i k Heřmanicím nebyly žádné další závady na označení hranic zjištěny.

Na základě těchto zjištění a po hlášení delimitační komisi v Místku byl požádán obecní úřad v Hrušově, aby svými orgány dal uvést označení hranic na označeném místě do původního stavu. Stavební referent městyse Hrušova vzal toto na vědomí a vešel sám ve styk s delimitační komisí v Místku. Poněvadž jsou známa místa, kde označení hranic byla zasazena, bude možno případ vyřídit bez jakýchkoliv komplikací.

Případné potřebné informace o tom podá stavební referent zdejšího obecního úřadu ing. Šejnoha, Hrušov, obecní úřad, a možno s ním případné podrobnosti přímo vyřídit.

Současně byla o tomto případě vyrozuměna finanční expozitura v Hrušově, kdež bylo zjištěno, že poškozený úsek podléhá doзору finančních orgánů, dislokovaných v Heřmanicích.

Případná další zjištění v tomto směru budou dodatečně hlášena.

Vládní rada a policejní ředitel:

Bača^a

ZAO - Evakuační komise Místek 1938/39, k. 1. - Originál, strojopis.

^a *Vlastnoruční podpis. Doplněno razítkem Skupina gen. Brauna Místek a rukopisnou poznámkou: „Došlo Místek 19. prosince 1938. Čj. 136/1938. Vyřízeno telef. tak, že obec Hrušov kolíky opět zasadí.“*

1939, 11. února, Moravská Ostrava. - Hlášení policejního ředitelství o svévolném pokusu o úpravu československo-polské státní hranice u Heřmanic.

PREZIDIUM POLICEJNÍHO ŘEDITELSTVÍ V MOR. OSTRAVĚ

Číslo jednací: Pr-814

Předmět: Vlček Alois z Heřmanic, přemístění hraničního mezníku na česko-slovensko-polských hranicích.

Zpráva.

Dne 11. února 1939.

Z e m s k é m u úřadu odd. I/I

v B r n ě

Podávám zprávu, že dne 9. února 1939 kolem 17. hod. v katastru obce Heřmanic přemístěn byl dřevěný hraniční mezník označující demarkační čáru mezi republikou Česko-Slovenskou a Polskou.

O tom dověděli se zdejší orgánové unif. stráže bezpečnosti na služební pochůzce.

Zavedeným vyšetřováním bylo zjištěno, že mezník přemístil Alois V l ě k , nar. 1867 v Heřmanicích, okres Frýdek, tamtéž příslušný, rolník, bydlící v Heřmanicích č. 18.

Na místě samém bylo zjištěno, že mezník byl z původního místa ze země vytažen a znovu zasazen o 4 m dále směrem do Polska.

Při tomto činu byl Vlček přistižen polskou pohraniční stráží, která jej odvedla na policejní strážnici do Rychvaldu - Polsko.

Asi za 40 minut vrátil se Vlček opět domů do Heřmanic, kde zdejším policejním orgánům udal, že polští pohraniční orgánové na strážnici v Rychvaldě se jej pouze vyptávali, proč mezník přesadil a co tím sledoval. Řekl jim, že chtěl pouze vyrovnati hranici a tím docíliti toho, aby malý potůček, který mu způsobuje škodu odnášením prsti z jeho pole, zůstal na straně Československa, aby tak měl k němu snazší přístup a mohl jeho tok menšími zásahy řídit a zameziti tak dalším škodám, které mu potůček způsobuje na jeho poli. Na to jej polští pohraniční orgánové odvedli zpět na hranice, přikázali mu, aby mezník zasadil na původní místo a když práci dokončil, propustili jej domů.

Polští orgánové nepřikládali vyličené události většího významu, což jest vidno z okolnosti, že Vlček byl jimi po krátkém výslechu a po zasazení mezníku na původní místo, propuštěn domů.

Na Aloise Vlčka učiní zdejší úřad trestní oznámení pro trest. čin dle § 1. zák. č. 254/1921 Sb. z. a n.

V opise předkládám prezidiu ministerstva vnitra, ministerstvu zahraniční věcí v Praze a misi generála Hrabčíka v Mor. Ostravě.

Vládní rada a polic. ředitel:

Bača v. r.^a

ZAB, ZÚB, k. 304, i. č. 1586. Originál, strojopis.

^a *Vlastnoruční podpis, razítko Zemského úřadu v Brně bez data, č. j. 1586*

1939, 22. února, Moravská Ostrava. - Zpráva policejního ředitele o poškození mezníků na československo-polské hranici u Heřmanic a Hrušova.

PREZIDIUM POLICEJNÍHO ŘEDITELSTVÍ V MOR. OSTRAVĚ

Číslo jednací: Pr-1/83

Předmět: Česko-slovensko-polské pohraničí;
hraniční mezníky - poškození.

D ů v ě r n ě !

Dne 22. února 1939.

Z e m s k é m u ú ř a d u odd. I/1
v B r n ě

Polskými pohraničními orgány bylo čsl. policejní hlídce sděleno, že v úseku česko-polské demarkační čáry od podjezdu pod státní drahou Přerov-Bohumín až na katastr obce Heřmanic, byly odcizeny, vytrženy, resp. uříznuty tři dřevěné hraniční mezníky a žádali, aby kolíky byly znovu na určitá místa vsazeny.

Jak bylo na místě zjištěno, zakládá se sdělení polských pohraničních orgánů na pravdě, mezníky byly však již poškozeny dříve, poškození nebylo však pro sněhové závěje patrno. Nyní po odtání jsou místa poškození zřejmě patrna.

Podle ujednání s delimitační komisí v Místku má tyto dřevěné kolíky opatřiti vždy obec, v jejímž katastru mezníky jsou zasazeny. Starosta městyse Hrušova p. Kupeček odepřel kolíky opatřiti, nedostane-li k tomu dříve pokyny od dohlédacího úřadu. Totéž u obce Heřmanic, kde schází také jeden z uvedených kolíků.

Opis této zprávy zasílám současně okresnímu úřadu ve Frýdku za účelem dalšího opatření a presidiu ministerstva vnitra na vědomí.

Vládní rada a polic. ředitel:

Bača^a

ZAB - ZÚB prez., k. 307, i.č. 2677/39, Originál, strojopis.

^a Vlastnoruční podpis, razítko Zemského úřadu v Brně s datem 23. 2. 1939, č. j. 1941.

1939, 27. února, Moravská Ostrava. Zpráva policejního ředitele o obnovení hraničních mezníků na československo-polské hranici u Heřmanic a Hrušova.

PREZIDIUM POLICEJNÍHO ŘEDITELSTVÍ V MOR. OSTRAVĚ

Číslo jednací: Pr-1/83/1

Předmět: Česko-slovensko-polské pohraničí;
poškození hraničních mezníků.

Dne 27. února 1939.

Z e m s k é m u ú ř a d u,

odd. I./1.

v B r n ě.

Dodatečně ku zdejší zprávě ze dne 21.2.1939, čj. Pr-1/83 podávám zprávu, že scházející hraniční mezníky na rozhraní obcí Hrušova a Heřmanic, a to jeden poblíže hlavní železniční tratě, jeden na náspu mezi rybníky a dva na zrušené závodní trati Hrušov-Heřmanice, byly dne 24. února 1939 dopoledne nahrazeny a jest tedy státní hranice v tomto místě v naprostém pořádku.

Hraniční mezníky (kolíky bílo-červeně natřené) nahradila obec Heřmanice.

V opise na vědomí presidiu ministerstva vnitra a okresnímu úřadu ve Frýdku.

Vládní rada a policejní ředitel:

Bača^a

ZAB - ZÚB prez., k. 307, i. č. 2677/39. Originál, strojopis.

^a Vlastnoruční podpis, razítko Zemského úřadu v Brně s datem 1. 3. 1939, č. j. 2174.